

משנה אבות

א

- 1 מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמָסָרָהּ לַיהוֹשֻׁעַ,
וַיהוֹשֻׁעַ לַזִּקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים
מָסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. הֵם אָמְרוּ
שְׁלֹשָׁה דְבָרִים, הָיוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהִעֲמִידוּ
תַלְמִידִים הֶרְבֵּה, וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה:

Moses received the Torah at Sinai and transmitted it to Joshua, Joshua to the elders, and the elders to the prophets, and the prophets to the Men of the Great Assembly. They said three things: Be patient in *the administration of justice*, raise many disciples and make a fence round the Torah.

- 2 שְׁמַעְזֵן הַצַּדִּיק הָיָה מִנְּשֵׁי־רֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. הוּא
הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד,
עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת חַסְדִּים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety.

ג
 3 אַנטיגֶנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ קִבֵּל מִשְׁמֵעוֹן הַצְּדִיק. הוּא
 הָיָה אוֹמֵר, אַל תִּהְיוּ כַעֲבָדִים הַמְשִׁמְשִׁין אֶת
 הָרֵב עַל מִנַּת לְקַבֵּל פְּרָס, אֲלֵא הָיוּ כַעֲבָדִים
 הַמְשִׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שְׁלֹא עַל מִנַּת לְקַבֵּל פְּרָס,
 וִיְהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם:

Antigonus a man of Socho received *the oral tradition* from Shimon the Righteous. He used to say: do not be like servants who serve the master in the expectation of receiving a reward, but be like servants who serve the master without the expectation of receiving a reward, and let the fear of Heaven be upon you.

ד
 4 יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ צֶרֶדָה וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ
 יְרוּשָׁלַיִם קִבְּלוּ מֵהֶם. יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ
 צֶרֶדָה אוֹמֵר, יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וַעַד לַחֲכָמִים,
 וְהָיוּ מִתְאַבְּקִים בְּעֹפֶר רַגְלֵיהֶם, וְהָיוּ שׁוֹתֵה בְּצָמָא
 אֶת דְּבָרֵיהֶם:

Yose ben Yoezer a man of Zeredah and Yose ben Yohanan a man of Jerusalem received *the oral tradition* from them i.e. Shimon the Righteous and Antigonus. Yose ben Yoezer used to say: let thy house be a house of meeting for the Sages and sit in the very dust of their feet, and drink in their words with thirst.

5 ה יוֹסִי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אוֹמֵר, יְהִי בֵיתְךָ
 פֶּתוּחַ לְרוּחָהּ, וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתְךָ, וְאַל
 תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה. בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ, קָל
 וְחֹמֶר בְּאִשֶּׁת חֵבֵרוֹ. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים, כָּל
 זֶמֶן שֶׁאָדָם מִרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה, גּוֹרֵם רָעָה
 לְעַצְמוֹ, וּבּוֹטֵל מִדְּבַרֵי תוֹרָה, וְסוֹפּוֹ יוֹרֵשׁ
 גִּיהֵנוֹם:

Yose ben Yochanan *a man* of Jerusalem used to say: Let thy house be wide open, and let the poor be members of thy household. Engage not in too much conversation with women. They said this with regard to one's own wife, how much more *does the rule apply* with regard to another man's wife. From here the Sages said: as long as a man engages in too much conversation with women, he causes evil to himself, he neglects the study of the Torah, and in the end he will inherit gehinnom.

6 י יהושֶׁע בֶּן פֶּרְחִיָּה וְנִתַּי הָאֲרֵבֶּלִי קִבְּלוּ מֵהֶם.
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פֶּרְחִיָּה אוֹמֵר, עֲשֵׂה לָךְ רֵב, וּקְנֵה
 לָךְ חֵבֵר, וְהָיוּ דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת:

Joshua ben Perahiah and Nittai the Arbelite received *the oral tradition* from them. Joshua ben Perahiah used to say: appoint for thyself a teacher, and acquire for thyself a companion and judge all men with the scale weighted in his favor.

7 ז נתאי הארבלאי אומר, הרחק משכן רע, ואל
תתחבר לרשע, ואל תתיאש מן הפרענות:

Nittai the Arbelite used to say: keep a distance from an evil neighbor, do not become attached to the wicked, and do not abandon faith in *divine* retribution.

8 ח יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם.
יהודה בן טבאי אומר, אל תעש עצמך
כעורכי הדין. וכשיהיו בעלי דינין עומדים
לפניך, יהיו בעיניך כרשעים. וכשנפטרים
מלפניך, יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם
את הדין:

Judah ben Tabbai and Shimon ben Shetach received *the oral tradition* from them. Judah ben Tabbai said: do not *as a judge* play the part of an advocate; and when the litigants are standing before you, look upon them as if they were *both* guilty; and when they leave your presence, look upon them as if they were *both* innocent, when they have accepted the judgement.

9 ט שמעון בן שטח אומר, יהוי מרבה לחקר את
העדים, ויהוי זהיר בדבריו, שמא מתוכם
ילמדו לשקר:

Shimon ben Shetach used to say: be thorough in the interrogation of witnesses, and be careful with your words, lest from them they learn to lie.

10 י שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיֹון קִבְּלוּ מֵהֶם. שְׁמַעְיָה אוֹמֵר,
 אָהֵב אֶת הַמְּלָאכָה, וּשְׂנֵא אֶת הָרִבּוֹנוֹת, וְאַל
 תִּתְּנֶדַע לְרָשׁוֹת:

Shemaiah and Abtalion received *the oral tradition* from them. Shemaiah used to say: love work, hate acting the superior, and do not attempt to draw near to the ruling authority.

11 יא אַבְטַלְיֹון אוֹמֵר, חֲכָמִים, הִזְהָרוּ בְּדִבְרֵיכֶם,
 שִׁמָּא תַּחֲבוּבוּ חֹבֶת גְּלוּת וְתִגְּלוּ לְמָקוֹם מַיִם
 הָרָעִים, וַיִּשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם
 וַיָּמוּתוּ, וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מְתַחֲלָל:

Abtalion used to say: Sages be careful with your words, lest you incur the penalty of exile, and be carried off to a place of evil waters, and the disciples who follow you drink and die, and thus the name of heaven becomes profaned.

12 יב הֵלֵל וְשַׁמַּאי קִבְּלוּ מֵהֶם. הֵלֵל אוֹמֵר, הָיוּ
 מִתַּלְמִידָיו שֵׁל אֶהְרֹן, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף
 שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה:

Hillel and Shammai received *the oral tradition* from them. Hillel used to say: be of the disciples of Aaron, loving peace and pursuing peace, loving mankind and drawing them close to the Torah.

יג הוא הָיָה אוֹמֵר, נָגַד שְׁמָא, אָבַד שְׁמָהּ. וְדָלָא
מוֹסִיף, יָסַף. וְדָלָא יְלִיף, קָטַלָא חַיִּב.
וְדֹאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנָּא, חָלַף:

He *also* used to say: one who makes his name great causes his name to be destroyed; one who does not add *to his knowledge* causes *it* to cease; one who does not study *the Torah* deserves death; one who makes *unworthy* use of the crown of *learning* shall pass away.

יד הוא הָיָה אוֹמֵר, אִם אֵין אֲנִי לִי, מִי לִי. וְכִשְׁאֲנִי
לְעַצְמִי, מָה אֲנִי. וְאִם לֹא עַכְשָׁיו, אֵימָתִי:

He *also* used to say: If I am not for myself, who is for me? But if I am for my own self *only*, what am I? And if not now, when?

טו שַׁמַּאי אוֹמֵר, עֲשֵׂה תוֹרָתְךָ קָבַע. אֲמַר מְעַט
וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה, וְהָיוּ מְקַבְּלִים אֶת כָּל הָאָדָם בְּסִבָּר
פָּנִים יְפוֹת:

Shammai used to say: make your *study of the Torah* a fixed practice; speak little, but do much; and receive all men with a pleasant countenance.

טז רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה לָךְ רַב,
וְהִסְתַּלַּק מִן הַסָּפֶק, וְאַל תִּרְבֶּה לְעֵשֶׂר אֲמָדוֹת:

Rabban Gamaliel used to say: appoint for thyself a teacher, avoid doubt, and do not make a habit of tithing by guesswork.

17 י"ז שְׁמַעוֹן בֶּנוֹ אוֹמֵר, כָּל יָמַי גִּדַּלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים,
וְלֹא מָצָאתִי לְגֹוֶף טוֹב אֶלָּא שְׁתִּיקָה. וְלֹא
הַמְדִּירָשׁ הוּא הָעֵקֶר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. וְכָל
הַמְרַבֶּה דְּבָרִים, מֵבִיא חֵטָא:

Shimon, his son, used to say: all my days I grew up among the sages, and I have found nothing better for a person than silence. Study is not the most important thing, but actions; whoever indulges in too many words brings about sin.

18 יח רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַל שְׁלָשָׁה
דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת
וְעַל הַשְּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר זְכַרְיָה ח אֱמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם
שִׁפְטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם:

Rabban Shimon ben Gamaliel used to say: on three things does the world stand: On justice, on truth and on peace, as it is said: "execute the judgment of truth and peace in your gates" *Zechariah 8:16*.

ב

1 רַבִּי אֹמֵר, אֵיזוֹהִי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּבָּר לוֹ א
הָאָדָם, כֹּל שֶׁהִיא תַּפְאֶרֶת לְעוֹשֶׂיהָ וְתַפְאֶרֶת לוֹ
מִן הָאָדָם. וְהִנֵּי זֶהִיר בְּמִצְוָה קִלָּה כְּבִחְמוּרָה,
שֶׁאִין אֶתָּה יוֹדֵעַ מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת. וְהִנֵּי
מַחֲשֵׁב הַפֶּסֶד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ, וְשֹׁכֵר עֲבֵרָה
כְּנֶגֶד הַפֶּסֶדָּהּ. וְהִסְתַּכֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים וְאִי
אֶתָּה בָּא לְיָדֶי עֲבֵרָה, דַּע מַה לְּמַעֲלָה מִמֶּנָּה,
עַיִן רוֹאֶה וְאָזִן שׁוֹמֵעַת, וְכֹל מַעֲשֵׂיךָ בַּסֵּפֶר
נִכְתָּבִין:

Rabbi Said: which is the straight path that a man should choose for himself? One which is an honor to the person adopting it, and *on account of which* honor accrues to him from others. And be careful with a light commandment as with a grave one, for you did know not the reward for the fulfillment of the commandments. Also, reckon the loss *that may be sustained through the fulfillment* of a commandment against the reward *accruing* thereby, and the gain *that may be obtained through the committing* of a transgression against the loss *entailed* thereby. Apply your mind to three things and you will not come into the clutches of sin: Know what there is above you: an eye that sees, an ear that hears, and all your deeds are written in a book.

ב רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר,²
 יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שגייעת
 שניהם משכחת עון. וכל תורה שאין עמה
 מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון. וכל
 העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם
 שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם
 עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר
 הרבה כאלו עשיתם:

Rabban Gamaliel the son of Rabbi Judah Hanasi said: excellent is the study of the Torah when combined with a worldly occupation, for toil in them both keeps sin out of one's mind; But *study of the Torah* which is not combined with a worldly occupation, in the end comes to be neglected and becomes the cause of sin. And all who labor with the community, should labor with them for the sake Heaven, for the merit of their forefathers sustains them *the community*, and their (the forefather's) righteousness endures for ever; And as for you, *God in such case* says I credit you with a rich reward, as if you *yourselves* had *actually* accomplished *it all*.

ג הוו זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם³
 אלא לצורך עצמן. נראין כאוהבין בשעת
 הנאתן, ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו:

Be careful *in your dealings* with the ruling authorities for they do not befriend a person except for their own needs; they seem like friends when it is to their own interest, but they do not stand by a man in the hour of his distress.

ד' הוא הָיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנִי, כִּדִּי
 שְׂעִיעֶשְׂה רְצוֹנִי כְּרְצוֹנוֹ. בִּטֹּל רְצוֹנִי מִפְּנֵי
 רְצוֹנוֹ, כִּדִּי שְׂיִבִּטֹּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנִי.
 הִלֵּל אוֹמֵר, אַל תִּפְרֹשׁ מִן הַצְּבוּר, וְאַל תִּתְּמִין
 בַּעֲצֻמָּךְ עַד יוֹם מוֹתֶךָ, וְאַל תִּדְּרִין אֶת חֲבֵרְךָ
 עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמְקוֹמוֹ, וְאַל תֹּאמַר דָּבָר שְׂאִי
 אֶפְשָׁר לְשִׁמְעַ, שְׂסוּפוּ לְהִשְׁמַע. וְאַל תֹּאמַר
 לְכַשְׁאִפְנָה אֶשְׁנָה, שְׂמָא לֹא תִפְנָה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that cannot be understood *trusting* that in the end it will be understood. Say not: 'when I shall have leisure I shall study;' perhaps you will not have leisure.

5 ה הוא הָיָה אוֹמֵר, אֵין בּוֹר יִרָא חֲטָא, וְלֹא עִם
הָאָרֶץ חָסִיד, וְלֹא הַבִּישָׁן לָמַד, וְלֹא הַקְּפָדָן
מִלָּמַד, וְלֹא כָל הַמֵּרְבֶּה בְּסַחֲוֹרָה מַחֲכִים.
וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים, הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ:

He used to say: A brute is not sin-fearing, nor is an ignorant person pious; nor can a timid person learn, nor can an impatient person teach; nor will someone who engages too much in business become wise. In a place where there are no men, strive to be a man.

6 י אַף הוּא רָאָה גִלְגּוּלִית אַחַת שְׂצָפָה עַל פְּנֵי
הַמַּיִם. אָמַר לָהּ, עַל דְּאֵטְפִית, אֲטָפוּךְ. וְסוּף
מְטִיפֶיךָ יִטּוּפוּן:

Moreover he saw a skull floating on the face of the water. He said to it: because you drowned others, they drowned you. And in the end, they that drowned you will be drowned.

הוּא הָיָה אוֹמֵר, מִרְבֶּה בָּשָׂר, מִרְבֶּה רָמָה.
 מִרְבֶּה נְכָסִים, מִרְבֶּה דְּאָגָה. מִרְבֶּה נָשִׁים,
 מִרְבֶּה כְּשָׁפִים. מִרְבֶּה שְׂפָחוֹת, מִרְבֶּה זָמָה.
 מִרְבֶּה עֲבָדִים, מִרְבֶּה גְזֵל. מִרְבֶּה תוֹרָה,
 מִרְבֶּה חַיִּים. מִרְבֶּה יְשִׁיבָה, מִרְבֶּה חֲכָמָה.
 מִרְבֶּה עֵצָה, מִרְבֶּה תְּבוּנָה. מִרְבֶּה צְדָקָה,
 מִרְבֶּה שָׁלוֹם. קָנָה שֵׁם טוֹב, קָנָה לְעַצְמוֹ. קָנָה
 לוֹ דְּבַר־י תוֹרָה, קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:

He used to say: The more flesh, the more worms; The more property, the more anxiety; The more wives, the more witchcraft; The more female slaves, the more lewdness; The more slaves, the more robbery; *But* the more Torah, the more life; The more sitting *in the company of scholars*, the more wisdom; The more counsel, the more understanding; The more charity, the more peace. If one acquires a good name, he has acquired something for himself; If one acquires for himself knowledge of Torah, he has acquired life in the world to come.

ח רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי. הוא
 היה אומר, אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק
 טובה לעצמך, כי לך נוצרת. חמשה
 תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו
 הן, רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי יהושע בן
 חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל,
 ורבי אלעזר בן ערך. הוא היה מונה שבחן.
 רבי אליעזר בן הורקנוס, בור סוד שאינו
 מאבד טפה. רבי יהושע בן חנניה, אשרי
 יולדתו. רבי יוסי הכהן, חסיד. רבי שמעון בן
 נתנאל, ירא חטא. ורבי אלעזר בן ערך, מעין
 המתנבא. הוא היה אומר, אם יהיו כל חכמי
 ישראל בכף מאזנים, ואליעזר בן הורקנוס
 בכף שניה, מכריע את כלם. אבא שאול אומר
 משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים
 ורבי אליעזר בן הורקנוס אף עמהם, ורבי
 אלעזר בן ערך בכף שניה, מכריע את כלם:

Shammai. He used to say: if you have learned much Torah, do not claim credit for yourself, because for such a purpose were you created. Rabban Yohanan ben Zakkai had five disciples and they were these: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus, Rabbi Joshua ben Hananiah, Rabbi Yose, the priest, Rabbi Shimon ben Nethaneel and Rabbi Eleazar ben Arach. He *Rabbi Yohanan* used to list their outstanding virtues: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus is a plastered cistern which loses not a drop; Rabbi Joshua ben Hananiah happy is the woman that gave birth to him; Rabbi Yose, the priest, is a pious man; Rabbi Simeon ben Nethaneel is one that fears sin, And Rabbi Eleazar ben Arach is like a spring that *ever* gathers force. He *Rabbi Yohanan* used to say: if all the sages of Israel were on one scale of the balance and Rabbi Eliezer ben Hyrcanus on the other scale, he would outweigh them all. Abba Shaul said in his name: if all the sages of Israel were on one scale of the balance, and Rabbi Eliezer ben Hyrcanus also with them, and Rabbi Eleazar ben Arach on the other scale, he would outweigh them all.

אָמַר לָהֶם, צֵאוּ וּרְאוּ אִיזוֹהִי דֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל
 שִׁידְבֵּק בָּהּ הָאָדָם. רַבִּי אֶלְעֶזֶר אוֹמֵר, עֵין
 טוֹבָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, חֵבֶר טוֹב. רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר, שָׁכֵן טוֹב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, הָרוּאָה אֶת
 הַנוֹלָד. רַבִּי אֶלְעֶזֶר אוֹמֵר, לֵב טוֹב. אָמַר
 לָהֶם, רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֶלְעֶזֶר בֶּן עֶרְךָ
 מִדְּבָרֵיכֶם, שֶׁבְּכָלֵל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם. אָמַר
 לָהֶם צֵאוּ וּרְאוּ אִיזוֹהִי דֶרֶךְ רַעָה שִׁיתַּרְחֵק
 מִמֶּנָּה הָאָדָם. רַבִּי אֶלְעֶזֶר אוֹמֵר, עֵין רַעָה.
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, חֵבֶר רָע. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר,
 שָׁכֵן רָע. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, הַלֹּוֹה וְאִינוּ
 מְשַׁלֵּם. אַחֵד הַלֹּוֹה מִן הָאָדָם, כָּלֹוֹה מִן
 הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר תַּהֲלִים לֹוֹ לֹוֹה רָשָׁע
 וְלֹא יִשְׁלֵם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן. רַבִּי אֶלְעֶזֶר
 אוֹמֵר, לֵב רָע. אָמַר לָהֶם, רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי
 אֶלְעֶזֶר בֶּן עֶרְךָ מִדְּבָרֵיכֶם, שֶׁבְּכָלֵל דְּבָרָיו
 דְּבָרֵיכֶם:

He *Rabban Yohanan* said unto them: go forth and observe which is the right

way to which a man should cleave? Rabbi Eliezer said, a good eye; Rabbi Joshua said, a good companion; Rabbi Yose said, a good neighbor; Rabbi Shimon said, foresight. Rabbi Elazar said, a good heart. He *Rabban Yohanan* said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach, for in his words your words are included. He *Rabban Yohanan* said unto them: go forth and observe which is the evil way which a man should shun? Rabbi Eliezer said, an evil eye; Rabbi Joshua said, an evil companion; Rabbi Yose said, an evil neighbor; Rabbi Shimon said, one who borrows and does not repay for he that borrows from man is as one who borrows from God, blessed be He, as it is said, “the wicked borrow and do not repay, but the righteous deal graciously and give” *Psalms* 37:21. Rabbi Elazar said, an evil heart. He *Rabban Yohanan* said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach, for in his words your words are included.

10 הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר,
 יְהִי כְבוֹד חֲבֵירָךְ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ, וְאַל תְּהִי
 נוֹחַ לְכַעַס. וְשׁוּב יוֹם אֶחָד לְפָנַי מִיתְּתֶךָ. וְהָיִי
 מִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרן שֶׁל חֲכָמִים, וְהָיִי זֹהִיר
 בְּגִחְלָתָן שֶׁלֹּא תִכְוֶה, שֶׁנִּשְׁכָּתָן נִשְׁכֵּת שׁוֹעָל,
 וְעִקֵּצָתָן עִקֵּצַת עֶקֶר, וְלִחְשָׁתָן לִחְשֵׁת
 שָׂרָף, וְכָל דְּבָרֵיהֶם כְּגִחְלֵי אֵשׁ:

They *each* said three things: Rabbi Eliezer said: Let the honor of your friend be as dear to you as your own; And be not easily provoked to anger; And repent one day before your death. And *he also said*: warm yourself before the fire of the wise, but beware of being singed by their glowing coals, for their bite is the bite of a fox, and their sting is the sting of a scorpion, and their hiss is the hiss of a serpent, and all their words are like coals of fire.

- 11 יא רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֹמֵר, עֵין הָרָע, וַיֵּצֵר הָרָע, וְשִׁנְאָת
הַבְּרִיּוֹת, מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם:

Rabbi Joshua said: an evil eye, the evil inclination, and hatred for humankind put a person out of the world.

- 12 יב רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֲבֵרְךָ חָבִיב עָלֶיךָ
כְּשֶׁלָּךְ, וְהִתְקֵן עֲצֻמָּךְ לְלִמּוֹד תּוֹרָה, שְׂאִינָה
יִרְשָׁה לָּךְ. וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם:

Rabbi Yose said: Let the property of your fellow be as precious unto you as your own; Make yourself fit to study Torah for it will not be yours by inheritance; And let all your actions be for *the sake of* the name of heaven.

- 13 יג רַבִּי שִׁמְעוֹן אֹמֵר, הִנְי זְהִיר בִּקְרִיאַת שְׁמַע
וּבִתְפִלָּה. וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל, אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ
קָבַע, אֲלָא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנֵי הַמָּקוֹם
בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר יוֹאֵל ב כִּי חֲנוּן וְרַחוּם הוּא
אֶרֶךְ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְנָחָם עַל הָרָעָה. וְאַל
תִּהְיֶי רָשָׁע בְּפָנֶי עֲצֻמָּךְ:

Rabbi Shimon said: Be careful with the reading of Shema and the prayer, And when you pray, do not make your prayer something automatic, but a plea for compassion before God, for it is said: “for he is gracious and compassionate, slow to anger, abounding in kindness, and renouncing punishment” *Joel 2:13*; And be not wicked in your own esteem.

י' רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הֵינִי שָׂקוּד לְלַמֵּד תּוֹרָה,
וְדַע מֶה שֶׁתָּשִׁיב לְאַפִּיקוֹרוֹס. וְדַע לִפְנֵי מִי
אַתָּה עֹמֵל. וְנֶאֱמָן הוּא בֵּעַל מְלֶאכֶתְךָ שִׁישְׁלָם
לָךְ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ:

Rabbi Elazar said: Be diligent in the study of the Torah; And know how to answer an epicuros, And know before whom you toil, and that your employer is faithful, for He will pay you the reward of your labor.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, הַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה
מְרֻבָּה, וְהַפּוֹעָלִים עֲצֵלִים, וְהַשְּׂכָר הַרְבֵּה,
וּבֵעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק:

Rabbi Tarfon said: the day is short, and the work is plentiful, and the laborers are indolent, and the reward is great, and the master of the house is insistent.

הוּא הָיָה אוֹמֵר, לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לְגִמּוֹר,
וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְבָטֵל מִמְּנָה. אִם לָמַדְתָּ
תּוֹרָה הַרְבֵּה, נוֹתְנִים לָךְ שְׂכָר הַרְבֵּה. וְנֶאֱמָן
הוּא בֵּעַל מְלֶאכֶתְךָ שִׁישְׁלָם לָךְ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ.
וְדַע מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים לְעֵתִיד לָבֹא:

He *Rabbi Tarfon* used to say: It is not your duty to finish the work, but neither are you at liberty to neglect it; If you have studied much Torah, you shall be given much reward. Faithful is your employer to pay you the reward of your labor; And know that the grant of reward unto the righteous is in the age to come.

אַ עַקְבִּיָּא בֶּן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר, הִסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה
 דְּבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לְיַדִּי עֲבֵרָה. דַּע מֵאִין
 בָּאתָ, וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֹתִיד
 לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאִין בָּאתָ, מִטְּפָה סְרוּחָה,
 וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עָפָר רָמָה וְתוֹלָעָה.
 וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֹתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, לִפְנֵי
 מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

Akabyah ben Mahalalel said: mark well three things and you will not come into the power of sin: Know from where you come, and where you are going, and before whom you are destined to give an account and reckoning. From where do you come? From a putrid drop. Where are you going? To a place of dust, of worm and of maggot. Before whom you are destined to give an account and reckoning? Before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be he.

ב רַבִּי חַנִּינָא סֵגֶן הַכֹּהֲנִים אֹמֵר, הָיִי מִתְפַּלֵּל
 בְּשִׁלּוּמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שְׁאַלְמָלָא מוֹרָאָה, אִישׁ
 אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוּ. רַבִּי חַנִּינָא בֶן תֶּרְדִּיּוֹן
 אֹמֵר, שְׁנַיִם שְׂיוֹשְׁבִין וְאִין בִּינִיָּהֶן דְּבִרֵּי תוֹרָה,
 הָרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים, שְׁנַאָמַר תַּהֲלִים א וּבְמוֹשֵׁב
 לְצִים לֹא יָשָׁב. אֲבָל שְׁנַיִם שְׂיוֹשְׁבִין וַיֵּשׁ
 בִּינִיָּהֶם דְּבִרֵּי תוֹרָה, שְׁכִינָה שְׂרוּיָה בִּינִיָּהֶם,
 שְׁנַאָמַר מֵלָאכִי ג אַז נִדְּבָרוּ יִרְאִי יִי אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ
 וַיִּקְשָׁב יִי וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זְכוֹרֹן לְפָנָיו
 לְיִרְאִי יִי וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. אִין לִי אֶלָּא שְׁנַיִם, מִנִּין
 שְׁאַפְלוּ אֶחָד שְׂיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתוֹרָה, שְׁהַקְדוּשׁ
 בָּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ שָׂכָר, שְׁנַאָמַר אִיכָּה ג יֵשֵׁב
 בְּדָד וַיָּדָם כִּי נָטַל עָלָיו:

Rabbi Hanina, the vice-high priest said: pray for the welfare of the government, for were it not for the fear it inspires, every man would swallow his neighbor alive. R. Hananiah ben Teradion said: if two sit together and there are no words of Torah *spoken* between them, then this is a session of scorners, as it is said: “nor sat he in the seat of the scornful...rather, the teaching of the Lord is his delight” *Psalms 1:1*; but if two sit together and there are words of Torah *spoken* between them, then the Shekhinah abides among them, as it is said: “then they that feared the Lord spoke one with another; and the Lord hearkened and heard, and a book of remembrance was written before Him, for them that feared the Lord and that thought upon His name” *Malachi 3:16*. Now

I have no *scriptural proof for the presence of the Shekhinah* except among two, how *do we know* that even one who sits and studies Torah the Holy One, blessed be He, fixes his reward? As it is said: “though he sit alone and *meditate* in stillness, yet he takes *a reward* unto himself” *Lamentations* 3:28.

3 רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה שָׂאֲכָלוּ עַל שֻׁלְחָן
אֶחָד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דְּבַרֵי תוֹרָה, כְּאֵלוּ אָכְלוּ
מִזִּבְחֵי מֵתִים, שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁעִיה כַּח כִּי כָל שֻׁלְחָנוֹת
מָלְאוּ קִיָּא צָאָה בְּלִי מָקוֹם. אֲבָל שְׁלֹשָׁה
שָׂאֲכָלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבַרֵי
תוֹרָה, כְּאֵלוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם בְּרוּךְ
הוא, שֶׁנֶּאֱמַר יִחְזַקֵּאל מֵא וַיִּדְבֹּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן
אֲשֶׁר לִפְנֵי ה':

Rabbi Shimon said: if three have eaten at one table and have not spoken there words of Torah, *it is* as if they had eaten sacrifices *offered* to the dead, as it is said, “for all tables are full of filthy vomit, when the All-Present is absent” *Isaiah* 28:8. But, if three have eaten at one table, and have spoken there words of Torah, *it is* as if they had eaten at the table of the All-Present, blessed be He, as it is said, “And He said unto me, ‘this is the table before the Lord’” *Ezekiel* 41:22.

ד 4 רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן חַכִּינָאִי אָמַר, הַנֶּעוֹר בַּלַּיְלָה וְהַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יַחֲדֵי וְהַמְפִּנֶה לְבוֹ לְבַטָּלָה, הֲרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ:

Rabbi Hananiah ben Hakinai said: one who wakes up at night, or walks on the way alone and turns his heart to idle matters, behold, this man is mortally guilty.

ה 5 רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אָמַר, כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה, מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ. וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עַל תּוֹרָה, נוֹתֵנִין עָלָיו עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ:

Rabbi Nehunia ben Hakkanah said: whoever takes upon himself the yoke of the Torah, they remove from him the yoke of government and the yoke of worldly concerns, and whoever breaks off from himself the yoke of the Torah, they place upon him the yoke of government and the yoke of worldly concerns.

⁶ רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן דְּיוֹסָא אִישׁ כֹּפֵר חֲנַנְיָה אֹמֵר,
 עֲשָׂרָה שְׂיוֹשְׁבֵין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה
 בֵּינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר תְּהִלִּים פב אֱלֹהִים נֹצֵב בַּעֲדַת
 אֵל. וּמִנִּין אֶפְלוּ חֲמִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲמוּס ט וַאֲגִדָּתוֹ
 עַל אֶרֶץ יִסְדָּה. וּמִנִּין אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר
 תְּהִלִּים פב בִּקְרֹב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. וּמִנִּין אֶפְלוּ שְׁנַיִם,
 שֶׁנֶּאֱמַר מֵלָאכִי ג אֲזִנְדְּבֵרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ
 וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמָע וְגו'. וּמִנִּין אֶפְלוּ אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר
 שְׁמוֹת כ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא
 אֵלַיָּהּ וּבִרְכָתֶיהָ:

Rabbi Halafta of Kefar Hanania said: when ten sit together and occupy themselves with Torah, the Shechinah abides among them, as it is said: "God stands in the congregation of God" *Psalms 82:1*. How do we know that the same is true even of five? As it is said: "This band of His He has established on earth" *Amos 9:6*. How do we know that the same is true even of three? As it is said: "In the midst of the judges He judges" *Psalms 82:1*. How do we know that the same is true even of two? As it is said: "Then they that fear the Lord spoke one with another, and the Lord hearkened, and heard" *Malachi 3:16*. How do we know that the same is true even of one? As it is said: "In every place where I cause my name to be mentioned I will come unto you and bless you" *Exodus 20:21*.

7 רַבִּי אֶלְעָזָר אִישׁ בִּרְתוּתָא אֹמֵר, תֵּן לוֹ מִשְׁלוֹ,
 שְׂאֵתָהּ וְשִׁלָּךְ שְׁלוֹ. וְכֵן בְּדוֹד הוּא אֹמֵר דְּבַרִּי
 הַיָּמִים א כט כִּי מִמָּךְ הִכְלָ וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ. רַבִּי
 שְׁמַעוֹן אֹמֵר, הַמֶּהֱלִיךְ בַּדֶּרֶךְ וְשׁוֹנָה, וּמַפְסִיק
 מִמִּשְׁנָתוֹ וְאֹמֵר, מַה נָּאֵה אֵילָן זֶה וּמַה נָּאֵה נִיר
 זֶה, מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב כָּאֵלוֹ מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ:

Rabbi Elazar of Bartotha said: give to Him of that which is His, for you and that which is yours is His; and thus it says with regards to David: “for everything comes from You, and from Your own hand have we given you” *I Chronicles 29:14*. Rabbi Jacob said: if one is studying while walking on the road and interrupts his study and says, “how fine is this tree!” or “how fine is this newly ploughed field!” scripture accounts it to him as if he was mortally guilty.

ח רַבִּי דוֹסְתַּי בֶּרַבִּי יַנָּאִי מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר
 אֹמֵר, כָּל הַשּׁוֹכֵחַ דְּבַר אֶחָד מִמִּשְׁנָתוֹ, מַעֲלָה
 עָלָיו הַכֶּתוּב כְּאֵלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר
 דְּבָרִים ז' רַק הַשְׁמֵר לָךְ וְשָׁמַר נִפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן
 תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ. יָכוֹל
 אֲפֹלוּ תִקְפָּה עָלָיו מִשְׁנָתוֹ, תִּלְמֹד לֹמֵר שֵׁם וּפֶן
 יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הָאֵינוֹ מִתְחַיֵּב
 בְּנִפְשׁוֹ עַד שֶׁיָּשֵׁב וַיִּסִּירֵם מִלְּבוֹ:

Rabbi Dostai ben Rabbi Yannai said in the name of Rabbi Meir: whoever forgets one word of his study, scripture accounts it to him as if he were mortally guilty, as it is said, "But take utmost care and watch yourselves scrupulously, so that you do not forget the things that you saw with your own eyes" *Deuteronomy 4:9*. One could have *inferred that this is the case* even when his study proved *too* hard for him, therefore scripture says, "that they do not fade from your mind as long as you live" *ibid.*. Thus, he is not mortally guilty unless he deliberately removes them from his heart.

ט
 רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא אָמַר, כָּל שֶׁיִּרְאֶת חֲטָאוֹ
 קוֹדֶמֶת לְחִכְמָתוֹ, חֲכָמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. וְכָל
 שֶׁחֲכָמָתוֹ קוֹדֶמֶת לְיִרְאֶת חֲטָאוֹ, אֵין חֲכָמָתוֹ
 מִתְקַיֶּמֶת. הוּא הָיָה אָמַר, כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מֵרַבִּין
 מִחֲכָמָתוֹ, חֲכָמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. וְכָל שֶׁחֲכָמָתוֹ
 מֵרַבָּה מִמַּעֲשָׂיו, אֵין חֲכָמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת:

Rabbi Hanina ben Dosa said: anyone whose fear of sin precedes his wisdom, his wisdom is enduring, but anyone whose wisdom precedes his fear of sin, his wisdom is not enduring. He *also* used to say: anyone whose deeds exceed his wisdom, his wisdom is enduring, but anyone whose wisdom exceeds his deeds, his wisdom is not enduring.

י
 הוּא הָיָה אָמַר, כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נֹחָה
 הֵימָּנּוּ, רוּחַ הַמָּקוֹם נֹחָה הֵימָּנּוּ. וְכָל שֶׁאֵין רוּחַ
 הַבְּרִיּוֹת נֹחָה הֵימָּנּוּ, אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נֹחָה
 הֵימָּנּוּ. רַבִּי דוֹסָא בֶּן הֶרְכֵּינֶס אָמַר, שְׁנֵה שֶׁל
 שַׁחֲרִית, וַיֵּין שֶׁל צֹהָרִים, וְשִׁיחַת הַיְלָדִים,
 וַיִּשְׁבֵּת בֵּיתִי כְּנִסְיֹת שֶׁל עַמִּי הָאָרֶץ, מוֹצִיאֵין
 אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם:

He used to say: one with whom men are pleased, God is pleased. But anyone from whom men are displeased, God is displeased. Rabbi Dosa ben Harkinas said: morning sleep, midday wine, children's talk and sitting in the assemblies of the ignorant put a man out of the world.

11 יא רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדְעִי אוֹמֵר, הַמַּחְלִיל אֶת
הַקִּדְּשִׁים, וְהַמְבַּזֶּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת, וְהַמְלַבֵּין פְּנֵי
חֲבֵירוֹ בְּרַבִּים, וְהַמְפַּר בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְהַמְגַלָּה פָּנִים בַּתּוֹרָה
שֶׁלֹּא כִהְלָכָה, אֶף עַל פִּי שֵׁשׁ בִּידוֹ תּוֹרָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא:

Rabbi Elazar of Modiin said: one who profanes sacred things, and one who despises the festivals, and one who causes his fellow's face to blush in public, and one who annuls the covenant of our father Abraham, may he rest in peace, and he who is contemptuous towards the Torah, even though he has to his credit *knowledge of the Torah* and good deeds, he has not a share in the world to come.

12 יב רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, יְהוֹי קָל לְרֹאשׁ, וְנוֹחַ
לְתַשְׁחֶרֶת, וְיְהוֹי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּשִׂמְחָה:

Rabbi Ishmael said: be suppliant to a superior, submissive under compulsory service, and receive every man happily.

13 יג רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, שְׂחוק וְקִלּוֹת רֹאשׁ, מְרַגְּלִין
לְעֵרוּהָ. מַסֶּרֶת, סִיג לַתּוֹרָה. מַעֲשָׂרוֹת, סִיג
לָעֶשֶׂר. נִדְרִים, סִיג לַפְּרִישׁוֹת. סִיג לַחֲכָמָה,
שְׂתִיקָה:

Rabbi Akiva said: Merriment and frivolity accustom one to sexual licentiousness; Tradition is a fence to the Torah; Tithes a fence to wealth, Vows a fence to abstinence; A fence to wisdom is silence.

יד הוא הָיָה אומֵר, חָבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם.
 חֶבֶה יִתְּרָה נֹדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם, שֶׁנֶּאֱמַר
 בְּרֵאשִׁית ט כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם.
 חֶבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם. חֶבֶה
 יִתְּרָה נֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם,
 שֶׁנֶּאֱמַר דְּבָרִים יד בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.
 חֶבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּן לָהֶם כָּלִי חֲמֻדָּה. חֶבֶה
 יִתְּרָה נֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּתְּן לָהֶם כָּלִי חֲמֻדָּה שְׁבוּ
 נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי ז כִּי לָקַח טוֹב נִתַּתִּי
 לָכֶם, תּוֹרַתִי אֶל תַּעֲזֹבוּ:

He used to say: Beloved is man for he was created in the image of *God*. Especially beloved is he for it was made known to him that he had been created in the image of *God*, as it is said: "for in the image of God He made man" *Genesis 9:6*. Beloved are Israel in that they were called children to the All-Present. Especially beloved are they for it was made known to them that they are called children of the All-Present, as it is said: "you are children to the Lord your God" *Deuteronomy 14:1*. Beloved are Israel in that a precious vessel was given to them. Especially beloved are they for it was made known to them that the desirable instrument, with which the world had been created, was given to them, as it is said: "for I give you good instruction; forsake not my teaching" *Proverbs 4:2*.

טו הַכֹּל צָפוּי, וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה, וּבְטוֹב הָעוֹלָם
נִדּוֹן. וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֵׂה:

Everything is foreseen yet freedom of choice is granted, And the world is judged with goodness; And everything is in accordance with the preponderance of works.

הוּא הָיָה אוֹמֵר, הַכֹּל נָתוּן בְּעֶרְבוֹן, וּמִצּוּדָה
פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים. הַחֲנוּת פְּתוּחָה, וְהַחֲנוּנִי
מִקִּיף, וְהַפִּנְקָס פְּתוּחַ, וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת, וְכָל
הָרוּצָה לְלוֹוֹת יָבֹא וְיִלְוֶה, וְהַגִּבָּאִים מַחֲזִירִים
תְּדִיר בְּכָל יוֹם, וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ
וְשִׁלָּא מִדַּעְתּוֹ, וַיֵּשׁ לָהֶם עַל מַה שִּׁסְמְכוּ, וְהַדִּין
דִּין אֱמֶת, וְהַכֹּל מִתְקַן לְסַעוּדָה:

He used to say: everything is given against a pledge, and a net is spread out over all the living; the store is open and the storekeeper allows credit, but the ledger is open and the hand writes, and whoever wishes to borrow may come and borrow; but the collectors go round regularly every day and exact dues from man, either with his consent or without his consent, and they have that on which they *can* rely *in their claims*, seeing that the judgment is a righteous judgment, and everything is prepared for the banquet.

י" רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, אִם אֵין תּוֹרָה,
 אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אֵין תּוֹרָה.
 אִם אֵין חֻמָּה, אֵין יְרָאָה. אִם אֵין יְרָאָה, אֵין
 חֻמָּה. אִם אֵין בִּינָה, אֵין דַּעַת. אִם אֵין דַּעַת,
 אֵין בִּינָה. אִם אֵין קָמַת, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין
 תּוֹרָה, אֵין קָמַת. הוּא הָיָה אוֹמֵר, כָּל שְׁחֻמָּתוֹ
 מִרְבָּה מִמַּעֲשָׂיו, לָמָּה הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן
 שֶׁעֲנָפָיו מִרְבִּין וְשָׂרָשָׁיו מַעֲטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה
 וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפֵכְתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר יִרְמְיָה י" וְהָיָה
 כְּעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכַן
 חֲרָרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלָחָה וְלֹא תִשָּׁב. אָבֵל
 כָּל שְׁמַעֲשָׂיו מִרְבִּין מִחֻמָּתוֹ, לָמָּה הוּא דוֹמָה,
 לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מַעֲטִין וְשָׂרָשָׁיו מִרְבִּין, שֶׁאֵפֹלוּ
 כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין
 מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר שֵׁם וְהָיָה כְּעֵץ
 שְׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרָשָׁיו וְלֹא
 יֵרָאֶה כִּי יָבֹא חֹם, וְהָיָה עָלָיו רַעֲנָן, וּבִשְׁנַת
 בִּצְרָת לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמִּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי:

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom there is no fear of God; where there is no fear of God, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom exceeds his deeds, to what may he be compared? To a tree whose branches are numerous but whose roots are few, so that when the wind comes, it uproots it and overturns it, as it is said, “He shall be like a bush in the desert, which does not sense the coming of good. It is set in the scorched places of the wilderness, in a barren land without inhabitant” *Jeremiah 17:6*. But one whose deeds exceed his wisdom, to what may he be compared? To a tree whose branches are few but roots are many, so that even if all the winds in the world come and blow upon it, they cannot move it out of its place, as it is said, “He shall be like a tree planted by waters, sending forth its roots by a stream. It does not sense the coming of heat, its leaves are ever fresh. It has no care in a year of drought; it does not cease to yield fruit” *ibid, 17:8*.

18 יח רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר בֶּן חֲסִמָּא אָמַר, קִנְיִן וּפְתִיחֵי נְדָה,
הֵן הֵן גּוּפֵי הַלְכוֹת. תְּקוּפוֹת וְגִמְטְרִיאוֹת,
פֶּרֶפְרָאוֹת לַחֲכָמָה:

Rabbi Eliezer Hisma said: the laws of mixed bird offerings and the key to the calculations of menstruation days these, these are the body of the halakhah. The calculation of the equinoxes and gematria are the desserts of wisdom.

ד

א בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם,¹
 שנאמר תהלים קיט מכל מלמדי השכלתי כי
 ערותיך שיחה לי. איזהו גבור, הכובש את
 יצרו, שנאמר משלי טז טוב ארך אפים מגבור
 ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר, השמח
 בחלקו, שנאמר תהלים קכח יגיע כפיך כי תאכל
 אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב
 לך, לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את
 הבריות, שנאמר שמואל א ב כי מכבדי אכבד
 ובזי יקלו:

Ben Zoma said: Who is wise? He who learns from every man, as it is said: "From all who taught me have I gained understanding" *Psalms 119:99*. Who is mighty? He who subdues his *evil* inclination, as it is said: "He that is slow to anger is better than the mighty; and he that rules his spirit than he that takes a city" *Proverbs 16:32*. Who is rich? He who rejoices in his lot, as it is said: "You shall enjoy the fruit of your labors, you shall be happy and you shall prosper" *Psalms 128:2* "You shall be happy" in this world, "and you shall prosper" in the world to come. Who is he that is honored? He who honors his fellow human beings as it is said: "For I honor those that honor Me, but those who spurn Me shall be dishonored" *I Samuel 2:30*.

2

ב בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה
 כבחת מורה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת
 מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה,
 מצוה. ושכר עברה, עברה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression.

3

ג הוא היה אומר, אל תהי בז לכל אדם, ואל
 תהי מפליג לכל דבר, שאין לה אדם שאין לו
 שעה ואין לה דבר שאין לו מקום:

He used to say: do not despise any man, and do not discriminate against anything, for there is no man that has not his hour, and there is no thing that has not its place.

ד רַבִּי לֵוִיטָס אִישׁ יַבְנֵה אֹמֵר, מְאֹד מְאֹד הָיָה
 שְׂפֵל רוּחַ, שֶׁתְּקַנֵּת אֲנוּשׁ רַמָּה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן
 בְּרוּקָא אֹמֵר, כָּל הַמְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בִּסְתֵּר,
 נִפְרָעֵין מִמֶּנּוּ בְּגָלוּי. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מִזִּיד
 בְּחֻלּוֹל הַשֵּׁם:

Rabbi Levitas a man of Yavneh said: be exceeding humble spirit, for the end of man is the worm. Rabbi Yohanan ben Berokah said: whoever profanes the name of heaven in secret, he shall be punished in the open. Unwittingly or wittingly, it is all one in profaning the name.

ה ⁵ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ אֹמֵר, הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל מְנַת לְלַמֵּד, מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד. וְהַלּוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת, מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לַשֹּׁמֵר וּלַעֲשׂוֹת. רַבִּי צָדוֹק אֹמֵר, אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְלֹא קָרְדִם לְחַפֵּר בָּהֶם. וְכֵךְ הָיָה הֵלֵל אֹמֵר, וְדֹאשְׁתַּמֵּשׁ בַּתָּנָא, חֲלָף. הָא לַמִּדָּת, כָּל הַנֶּהֱנֶה מִדְּבַרֵי תּוֹרָה, נוֹטֵל חַיּוֹ מִן הָעוֹלָם:

Rabbi Ishmael his son said: He who learns in order to teach, it is granted to him to study and to teach; But he who learns in order to practice, it is granted to him to learn and to teach and to practice. Rabbi Zadok said: do not make them a crown for self-exaltation, nor a spade with which to dig. So too Hillel used to say, "And he that puts the crown to his own use shall perish." Thus you have learned, anyone who derives worldly benefit from the words of the Torah, removes his life from the world.

ו ⁶ רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כָּל הַמְּכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה, גּוֹפּוֹ מְכָבֵד עַל הַבְּרִיּוֹת. וְכָל הַמְּחַלֵּל אֶת הַתּוֹרָה, גּוֹפּוֹ מְחַלֵּל עַל הַבְּרִיּוֹת:

Rabbi Yose said: whoever honors the Torah is himself honored by others, and whoever dishonors the Torah is himself dishonored by others.

7 רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ אֹמֵר, הַחוּשֵׁךְ עֲצָמוֹ מִן
הַדִּין, פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ אֵיבָה וְגִזְל וְשְׂבוּעַת שְׁוֹא.
וְהַנֶּס לִבּוֹ בַּהוֹרָאָה, שׁוֹטֵה רָשָׁע וְנֶס רוּחַ:

Rabbi Ishmael his son said: he who refrains himself from judgment, rids himself of enmity, robbery and false swearing; But he whose heart is presumptuous in giving a judicial decision, is foolish, wicked and arrogant.

8 הוּא הָיָה אֹמֵר, אַל תְּהִי דִן יְחִידִי, שְׂאִין דִּן
יְחִידִי אֶלָּא אַחֵד. וְאַל תֹּאמַר קִבְּלוּ דַעְתִּי, שְׂהִן
רְשָׁאִין וְלֹא אַתָּה:

He used to say: judge not alone, for none may judge alone save one. And say not “accept my view”, for they are free but not you.

9 רַבִּי יוֹנָתָן אֹמֵר, כָּל הַמְּקִיָּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֲנִי,
סוֹפּוֹ לְקִימָהּ מֵעֶשֶׂר. וְכָל הַמְּבַטֵּל אֶת הַתּוֹרָה
מֵעֶשֶׂר, סוֹפּוֹ לְבִטּוּלָהּ מֵעֲנִי:

Rabbi Jonathan said: whoever fulfills the Torah out of a state of poverty, his end will be to fulfill it out of a state of wealth; And whoever discards The torah out of a state of wealth, his end will be to discard it out of a state of poverty.

רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, הָיִי מְמַעֵט בְּעֵסֶק, וְעֹסֵק
בַּתּוֹרָה. וְהָיִי שְׂפֵל רוּחַ בְּפָנֵי כָל אָדָם. וְאִם
בָּטַלְתָּ מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ לָךְ בְּטָלִים הַרְבֵּה
כְּנִגְדְּךָ. וְאִם עָמַלְתָּ בַתּוֹרָה, יֵשׁ לּוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה
לְתֵן לָךְ:

Rabbi Meir said: Engage but little in business, and busy yourself with the Torah. Be of humble spirit before all men. If you have neglected the Torah, you shall have many who bring you to neglect it, but if you have labored at the study of Torah, there is much reward to give unto you

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה
אַחַת, קוֹנֶה לּוֹ פְּרָקָלִיט אֶחָד. וְהָעוֹבֵר עַבְרָה
אַחַת, קוֹנֶה לּוֹ קְטִיגוֹר אֶחָד. תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים
טוֹבִים, כְּתָרִים בְּפָנֵי הַפְּרָעוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן
הַסַּנְדְּלָר אֹמֵר, כָּל כְּנִסְיָה שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם,
סוֹפָה לְהִתְקַיֵּם. וְשֵׁאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵין סוֹפָה
לְהִתְקַיֵּם:

Rabbi Eliezer ben Jacob said: he who performs one commandment acquires for himself one advocate, and he who commits one transgression acquires for himself one accuser. Repentance and good deeds are a shield against punishment. Rabbi Yochanan Hasandlar said: every assembly which is for the sake of heaven, will in the end endure; and every assembly which is not for the sake of heaven, will not endure in the end.

יב רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אֹמֵר, יְהִי כְבוֹד
תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשִׁלְךָ, וְכְבוֹד תַּבִּירְךָ
כְּמוֹרָא רַבָּךְ, וּמוֹרָא רַבָּךְ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם:

Rabbi Elazar ben Shammua said: let the honor of your student be as dear to you as your own, and the honor of your colleague as the reverence for your teacher, and the reverence for your teacher as the reverence of heaven.

יג רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, הֲוֵי זָהִיר בַּתְּלִמוֹד, שְׁשֹׁנֶת
תַּלְמוֹד עוֹלָה זָרוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אֹמֵר, שְׁלֹשָׁה
כִּתְרִים הֵם, כֶּתֶר תּוֹרָה וְכֶתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר
מַלְכוּת, וְכֶתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלָה עַל גַּבִּיהֶן:

Rabbi Judah said: be careful in study, for an error in study counts as deliberate sin. Rabbi Shimon said: There are three crowns: the crown of torah, the crown of priesthood, and the crown of royalty, but the crown of a good name supersedes them all.

יד רַבִּי נְהוֹרַאי אֹמֵר, הֲוֵי גוֹלָה לְמָקוֹם תּוֹרָה,
וְאַל תֹּאמַר שֶׁהִיא תָּבֵא אַחֲרַיָּךְ, שֶׁתַּבִּירְךָ
יִקְיָמוּהָ בְיָדְךָ. וְאַל בִּינָתְךָ אֶל הַנִּשְׁעֵן מִשְׁלִי ג:

Rabbi Nehorai said: go as a *voluntary* exile to a place of Torah and say not that it will come after you, for *it is your fellow students* who will make it permanent in your hand and “and lean not upon your own understanding” *Proverbs 3:5*.

טו רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר, אֵין בְּיַדֵּינוּ לֹא מַשְׁלֹת
הָרָשָׁעִים וְאֵף לֹא מִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים. רַבִּי
מַתִּיא בֶן חָרַשׁ אוֹמֵר, הָיִי מִקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל
אָדָם. וְהָיִי זָנָב לָאֲרִיּוֹת, וְאֵל תְּהִי רֹאשׁ
לְשׁוּעָלִים:

Rabbi Yannai said: it is not in our hands *to explain the reason* either of the security of the wicked, or even of the afflictions of the righteous. Rabbi Mathia ben Harash said: Upon meeting people, be the first to extend greetings; And be a tail unto lions, and not a head unto foxes.

טז רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר, הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה
לְפָרוּזְדוֹר בְּפָנֵי הָעוֹלָם הַבָּא. הִתְקֵן עֲצָמְךָ
בְּפָרוּזְדוֹר, כְּדִי שֶׁתִּכְנַס לְטָרְקֶלִין:

Rabbi Jacob said: this world is like a vestibule before the world to come; prepare yourself in the vestibule, so that you may enter the banqueting-hall.

יז הוּא הָיָה אוֹמֵר, יָפָה שָׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם
הַבָּא. וְיָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בְּעוֹלָם
הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world.

18 יח רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אַל תִּרְצֶה אֶת
חֵבֶרֶךְ בַּשָּׁעַת כַּעֲסוֹ, וְאַל תִּנְחָמְנוּ בַּשָּׁעַת שְׂמִיתוֹ
מִטָּל לְפָנָיו, וְאַל תִּשְׁאַל לוֹ בַּשָּׁעַת נִדְרוֹ, וְאַל
תִּשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹתוֹ בַּשָּׁעַת קִלְקָלָתוֹ:

Rabbi Shimon ben Elazar said: Do not try to appease your friend during his hour of anger; Nor comfort him at the hour while his dead still lies before him; Nor question him at the hour of his vow; Nor strive to see him in the hour of his disgrace.

19 יט שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר, מִשְׁלֵי כֵד בִּנְפֹל אוֹיְבְךָ אַל
תִּשְׂמַח וּבְכַשְׁלוֹ אַל יִגַּל לְבָבְךָ, כִּן יֵרָאֶה ה' וְרַע
בְּעֵינָיו וְהִשִּׁיב מַעַלְיוֹ אִפּוֹ:

Shmuel Hakatan said: "If your enemy falls, do not exult; if he trips, let your heart not rejoice, lest the Lord see it and be displeased, and avert his wrath from him" *Proverbs 24:17*.

כ
 20 אֶלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה אֹמֵר, הַלּוֹמֵד יֶלֶד לְמָה הוּא
 דּוֹמָה, לְדִיו כְּתוּבָה עַל נִיר חֲדָשׁ. וְהַלּוֹמֵד זָקֵן
 לְמָה הוּא דּוֹמָה, לְדִיו כְּתוּבָה עַל נִיר מָחוּק.
 רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אִישׁ כֶּפֶר הַבְּבִלִי אֹמֵר,
 הַלּוֹמֵד מִן הַקְּטָנִים לְמָה הוּא דּוֹמָה, לְאֹכַל
 עֲנָבִים קָהוֹת וְשׁוֹתָה יַיִן מִגָּתוֹ. וְהַלּוֹמֵד מִן
 הַזָּקֵנִים לְמָה הוּא דּוֹמָה, לְאֹכַל עֲנָבִים בְּשָׁלוֹת
 וְשׁוֹתָה יַיִן יָשָׁן. רַבִּי אֹמֵר, אֵל תִּסְתַּכֵּל בַּקִּנְקָן,
 אֲלָא בְּמָה שְׁיֵשׁ בּוֹ. יֵשׁ קִנְקָן חֲדָשׁ מְלֵא יָשָׁן,
 וְיָשָׁן שְׂאֵפְלוֹ חֲדָשׁ אֵין בּוֹ:

Elisha ben Abuyah said: He who learns when a child, to what is he compared? To ink written upon a new writing sheet. And he who learns when an old man, to what is he compared? To ink written on a rubbed writing sheet. Rabbi Yose ben Judah a man of Kfar Ha-babli said: He who learns from the young, to what is he compared? To one who eats unripe grapes, and drinks wine from his vat; And he who learns from the old, to what is he compared? To one who eats ripe grapes, and drinks old wine. Rabbi said: don't look at the container but at that which is in it: there is a new container full of old wine, and an old *container* in which there is not even new *wine*.

כא
 21 רַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּפָר אֹמֵר, הַקִּנְיָאָה וְהַתְּאֵוָה
 וְהַכְּבוֹד, מוֹצִיָּאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם:

Rabbi Elazar Ha-kappar said: envy, lust and *the desire for honor* put a man out of the world.

כב הוא הָיָה אֹמֵר, הַיְלֹודִים לָמוּת, וְהַמֵּתִים
 לְהַחְיֹות, וְהַחַיִּים לְדוֹן. לַיָּדַע לְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדִיעַ
 שֶׁהוּא אֵל, הוּא הַיוֹצֵר, הוּא הַבּוֹרֵא, הוּא
 הַמַּבִּין, הוּא הַדִּין, הוּא עֵד, הוּא בֹעַל דִּין, וְהוּא
 עֹתִיד לְדוֹן. בָּרוּךְ הוּא, שְׂאִין לְפָנָיו לֹא עוֹלָה,
 וְלֹא שְׂכָחָה, וְלֹא מַשּׁוּא פָנִים, וְלֹא מִקַּח שֹׁחַד,
 שֶׁהַכֹּל שָׁלוֹ. וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֲשָׁבוֹן. וְאֵל
 יִבְטִיחֶךָ יִצְרֶךָ שֶׁהַנְּשֹׂאֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ, שְׁעַל
 כָּרְחֶךָ אֶתָּה נּוֹצֵר, וְעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה נּוֹלָד, וְעַל
 כָּרְחֶךָ אֶתָּה חַי, וְעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה מֵת, וְעַל
 כָּרְחֶךָ אֶתָּה עֹתִיד לְתֵן דִּין וְחֲשָׁבוֹן לְפָנָי מֶלֶךְ
 מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

He used to say: the ones who were born are to die, and the ones who have died are to be brought to life, and the ones brought to life are to be judged; So that one may know, make known and have the knowledge that He is God, He is the designer, He is the creator, He is the discerner, He is the judge, He the witness, He the complainant, and that He will summon to judgment. Blessed be He, before Whom there is no iniquity, nor forgetting, nor respect of persons, nor taking of bribes, for all is His. And know that all is according to the reckoning. And let not your impulse assure thee that the grave is a place of refuge for you; for against your will were you formed, against your will were you born, against your will you live, against your will you will die, and against your will you will give an account and reckoning before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He.

ה

1 בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמָה תִּלְמוּד
לוֹמַר, וְהֵלֵא בְּמֵאמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת,
אֵלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים שְׂמֵאבְדִּין אֶת
הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת, וְלָתֵן שָׂכָר
טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְקַיְמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances.

2 ב עֲשָׂרָה דורות מֵאָדָם וְעַד נֹחַ, לְהוֹדִיעַ כִּמְהָ
אֶרֶךְ אַפִּים לְפָנָיו, שְׁכָל הַדִּוְרוֹת הָיוּ מִכְעִיסִין
וּבָאִין עַד שֶׁהָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמַּבּוּל.
עֲשָׂרָה דורות מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם, לְהוֹדִיעַ כִּמְהָ
אֶרֶךְ אַפִּים לְפָנָיו, שְׁכָל הַדִּוְרוֹת הָיוּ מִכְעִיסִין
וּבָאִין, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְקִבֵּל עָלָיו שְׂכָר
כָּלֶם:

There were ten generations from Adam to Noah, in order to make known what long-suffering is His; for all those generations kept on provoking Him, until He brought upon them the waters of the flood. There were ten generations from Noah to Abraham, in order to make known what long-suffering is His; for all those generations kept on provoking Him, until Abraham, came and received the reward of all of them.

3 ג עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִתְּנָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו
הַשָּׁלוֹם וְעָמַד בְּכָלֶם, לְהוֹדִיעַ כִּמְהָ חֲבָתוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם:

With ten trials was Abraham, our father may he rest in peace, tried, and he withstood them all; to make known how great was the love of Abraham, our father peace be upon him.

ד עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וְעֲשָׂרָה
 עַל הַיָּם. עֲשָׂר מַכּוֹת הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
 עַל הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם וְעֲשָׂר עַל הַיָּם. עֲשָׂרָה
 נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אַבוֹתֵינוּ אֶת הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא
 בַּמִּדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר יִדּוּ וַיִּנָּסוּ אֹתִי זֶה עֲשָׂר
 פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי:

Ten miracles were wrought for our ancestors in Egypt, and ten at the sea. Ten plagues did the Holy one, blessed be He, bring upon the Egyptians in Egypt and ten at the sea. *With* ten trials did our ancestors try God, blessed be He, in the Wilderness, as it is said, “and they have tried Me these ten times and they have not listened to my voice” *Numbers 14:22*.

הַ עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
 לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מִרִּיחַ בֶּשֶׂר הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא
 הִסְרִיחַ בֶּשֶׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם, וְלֹא נִרְאָה זְבוּב
 בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְלֹא אֲרַע קָרִי לִכְהֵן גָּדוֹל
 בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְלֹא כָבוּ גִשְׁמִים אִשׁ שֶׁל עֲצֵי
 הַמַּעֲרָכָה, וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עֲמוּד הָעֶזְשָׁן,
 וְלֹא נִמְצָא פָסוּל בְּעֹמֶר וּבִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבִלְחֶם
 הַפָּנִים, עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רוֹנְחִים,
 וְלֹא הִזִּיק נָחָשׁ וְעֶקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם, וְלֹא
 אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שְׂאֵלַיִן
 בִּירוּשָׁלַיִם:

Ten wonders were wrought for our ancestors in the Temple: 1 no woman miscarried from the odor of the sacred flesh; 2 the sacred flesh never became putrid; 3 no fly was ever seen in the slaughterhouse; 4 no emission occurred to the high priest on the Day of Atonement; 5 the rains did not extinguish the fire of the woodpile; 6 the wind did not prevail against the column of smoke; 7 no defect was found in the omer, or in the two loaves, or in the showbread; 8 the people stood pressed together, yet bowed down and had room enough; 9 never did a serpent or a scorpion harm anyone in Jerusalem; 10 and no man said to his fellow: the place is too congested for me to lodge overnight in Jerusalem.

עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין
 הַשָּׁמַיִם, וְאֵלֹהֵי הַיָּם, פִּי הָאָרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי
 הָאֶתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּן, וְהַמָּטָה, וְהַשָּׁמִיר,
 וְהַכֶּתֶב, וְהַמִּכְתָּב, וְהַלְוִיָּהּ, וְיֵשׁ אֲמֹרִים, אֶף
 הַמִּזְקִין, וְקַבְּרוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילֹהֵי שָׁל
 אֲבֹרָהּם אֲבִינוֹ. וְיֵשׁ אֲמֹרִים, אֶף צִבְתָּ בְּצִבְתָּ
 עֲשׂוּיָהּ:

Ten things were created on the eve of the Sabbath at twilight, and these are they: 1 the mouth of the earth, 2 the mouth of the well, 3 the mouth of the donkey, 4 the rainbow, 5 the manna, 6 the staff of *Moses*, 7 the shamir, 8 the letters, 9 the writing, 10 and the tablets. And some say: also the demons, the grave of Moses, and the ram of Abraham, our father. And some say: and also tongs, made with tongs.

7 שְׁבַע דְּבָרִים בַּגֵּל וְשִׁבְעָה בְּחָכָם. חָכָם אֵינוֹ
 מְדַבֵּר בְּפָנָיו מִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה
 וּבִמְנִין. וְאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ דְּבַרֵּי חֲבֵרוֹ. וְאֵינוֹ
 נִבְהָל לְהַשִּׁיב, שׂוֹאֵל כְּעֵנִין וּמַשִּׁיב כִּתְלָכָה,
 וְאוֹמֵר עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן,
 וְעַל מָה שֶׁלֹּא שָׁמַע, אוֹמֵר לֹא שָׁמַעְתִּי, וּמוֹדָה
 עַל הָאֱמֶת. וְחִלּוּפֵיהֶן בַּגֵּל:

There are seven things characteristic in a clod, and seven in a wise man: A wise man does not speak before one who is greater than he in wisdom, And does not break into his fellow's speech; And is not hasty to answer; He asks what is relevant, and he answers to the point; And he speaks of the first point first, and of the last point last; And concerning that which he has not heard, he says: I have not heard; And he acknowledges the truth. And the reverse of these are characteristic in a clod.

ח שִׁבְעָה מִיָּי פְּרֻעָנוֹת בָּאִין לָעוֹלָם עַל שִׁבְעָה
 גּוֹפֵי עֲבֵרָה. מִקְצָתָן מְעַשְׂרִין וּמִקְצָתָן אֵינָן
 מְעַשְׂרִין, רָעַב שֶׁל בִּצְרָת בָּאָה, מִקְצָתָן רְעִבִים
 וּמִקְצָתָן שְׂבִיעִים. גָּמְרוּ שְׁלֹא לְעַשֹּׂר, רָעַב שֶׁל
 מְהוּמָה וְשֶׁל בִּצְרָת בָּאָה. וְשְׁלֹא לְטַל אֶת
 הַחֲלָה, רָעַב שֶׁל כְּלָיָה בָּאָה. דְּבַר בָּא לָעוֹלָם
 עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה שְׁלֹא נִמְסְרוּ
 לְבֵית דִּין, וְעַל פְּרוֹת שְׂבִיעִית. חָרַב בָּאָה
 לָעוֹלָם עַל עֲנוּי הַדִּין, וְעַל עֲוֹת הַדִּין, וְעַל
 הַמּוֹרִים בַּתּוֹרָה שְׁלֹא כִהְלָכָה:

Seven kinds of punishment come to the world for seven categories of transgression: When some of them give tithes, and others do not give tithes, a famine from drought comes some go hungry, and others are satisfied. When they have all decided not to give tithes, a famine from tumult and drought comes; *When they have, in addition, decided* not to set apart the dough-offering, an all-consuming famine comes. Pestilence comes to the world for sins punishable by death according to the Torah, but which have not been referred to the court, and for neglect of the law regarding the fruits of the sabbatical year. The sword comes to the world for the delay of judgment, and for the perversion of judgment, and because of those who teach the Torah not in accordance with the accepted law.

ט
 חִיָּה רָעָה בָּאָה לָעוֹלָם עַל שְׁבוּעַת שָׁוְא, וְעַל
 חֲלוּל הַשֵּׁם. גְּלוּת בָּאָה לָעוֹלָם עַל עוֹבְדֵי
 עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל גְּלוּי עֲרִיּוֹת, וְעַל שְׁפִיכוֹת
 דָּמִים, וְעַל הַשְׁמָטַת הָאָרֶץ. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים
 הִדְבֵּר מִתְרַבֶּה, בְּרַבִּיעִית, וּבְשִׁבְעִית,
 וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁבְּכָל שָׁנָה
 וְשָׁנָה. בְּרַבִּיעִית, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עָנִי שֶׁבְּשָׁלִישִׁית.
 בְּשִׁבְעִית, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עָנִי שֶׁבְּשִׁנִּית. וּבְמוֹצָאֵי
 שְׁבִיעִית, מִפְּנֵי פְּרוֹת שְׁבִיעִית. וּבְמוֹצָאֵי הֶחָג
 שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, מִפְּנֵי גֵזֹל מִתְּנוֹת עֲנִיִּים:

Wild beasts come to the world for swearing in vain, and for the profanation of the Name. Exile comes to the world for idolatry, for sexual sins and for bloodshed, and for *transgressing the commandment of the year of the release of the land*. At four times pestilence increases: in the fourth year, in the seventh year and at the conclusion of the seventh year, and at the conclusion of the *Feast of Tabernacles* in every year. In the fourth year, on account of the tithe of the poor which is due in the third year. In the seventh year, on account of the tithe of the poor which is due in the sixth year; At the conclusion of the seventh year, on account of the produce of the seventh year; And at the conclusion of the *Feast of Tabernacles* in every year, for robbing the gifts to the poor.

י אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם. הָאוֹמֵר שְׁלִי שְׁלִי וְשֶׁלְּךָ
 שְׁלִי, זֶה מִדָּה בִּינוּנִית. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, זֶה מִדָּת
 סְדוּם. שְׁלִי שְׁלִי וְשֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שְׁלִי, עִם הָאָרֶץ. שְׁלִי
 שְׁלִי וְשֶׁלְּךָ וְשֶׁלְּךָ שְׁלִי, חָסִיד. שְׁלִי שְׁלִי וְשֶׁלְּךָ שְׁלִי,
 רָשָׁע:

There are four types of character in human beings: One that says: “mine is mine, and yours is yours”: this is a commonplace type; and some say this is a sodom-type of character. *One that says:* “mine is yours and yours is mine”: is an unlearned person *am haaretz*; *One that says:* “mine is yours and yours is yours” is a pious person. *One that says:* “mine is mine, and yours is mine” is a wicked person.

יא אַרְבַּע מִדּוֹת בַּדַּעוֹת. נוֹחַ לְכַעַס וְנוֹחַ לְרִצּוֹת,
 יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסָדוֹ. קָנְיָה לְכַעַס וְקָנְיָה
 לְרִצּוֹת, יֵצֵא הֶפְסָדוֹ בְּשִׂכָּרוֹ. קָנְיָה לְכַעַס וְנוֹחַ
 לְרִצּוֹת, חָסִיד. נוֹחַ לְכַעַס וְקָנְיָה לְרִצּוֹת, רָשָׁע:

There are four kinds of temperaments: Easy to become angry, and easy to be appeased: his gain disappears in his loss; Hard to become angry, and hard to be appeased: his loss disappears in his gain; Hard to become angry and easy to be appeased: a pious person; Easy to become angry and hard to be appeased: a wicked person.

יב אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים. מַהֵר לְשִׁמְעַ וּמַהֵר
 לְאַבֵּד, יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסְדּוֹ. קִנְיָה לְשִׁמְעַ וְקִנְיָה
 לְאַבֵּד, יֵצֵא הֶפְסְדּוֹ בְּשְׂכָרוֹ. מַהֵר לְשִׁמְעַ וְקִנְיָה
 לְאַבֵּד, חָכָם. קִנְיָה לְשִׁמְעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד, זֶה
 חֶלֶק רָע:

There are four types of disciples: Quick to comprehend, and quick to forget: his gain disappears in his loss; Slow to comprehend, and slow to forget: his loss disappears in his gain; Quick to comprehend, and slow to forget: he is a wise man; Slow to comprehend, and quick to forget, this is an evil portion.

יג אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתֵי צְדָקָה. הָרוּצָה שְׂיִתֵּן וְלֹא
 יִתְּנוּ אַחֲרִים, עֵינָיו רָעָה בְּנֶשֶׁל אַחֲרִים. יִתְּנוּ
 אַחֲרִים וְהוּא לֹא יִתֵּן, עֵינָיו רָעָה בְּנֶשֶׁלוֹ. יִתֵּן
 וְיִתְּנוּ אַחֲרִים, חָסִיד. לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרִים,
 רָשָׁע:

There are four types of charity givers. He who wishes to give, but that others should not give: his eye is evil to that which belongs to others; He who wishes that others should give, but that he himself should not give: his eye is evil towards that which is his own; He who desires that he himself should give, and that others should give: he is a pious man; He who desires that he himself should not give and that others too should not give: he is a wicked man.

יד אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. הוֹלֵךְ
וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, שְׂכָר הַלִּיכָה בִּידּוֹ. עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ
הוֹלֵךְ, שְׂכָר מַעֲשֶׂה בִּידּוֹ. הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה, חָסִיד.
לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה, רָשָׁע:

There are four types among those who frequent the study-house *bet midrash*: He who attends but does not practice: he receives a reward for attendance. He who practices but does not attend: he receives a reward for practice. He who attends and practices: he is a pious man; He who neither attends nor practices: he is a wicked man.

טו אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לְפָנֵי חֲכָמִים. סָפּוֹג,
וּמַשְׁפָּךְ, מַשְׁמֶרֶת, וְנֶפֶחַ. סָפּוֹג, שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת
הַכֹּל. מַשְׁפָּךְ, שֶׁמִּכְנִיס בָּזוּ וּמוֹצִיא בָּזוּ.
מַשְׁמֶרֶת, שֶׁמוֹצִיָּאָה אֶת הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת
הַשְּׂמָרִים. וְנֶפֶחַ, שֶׁמוֹצִיָּאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת
אֶת הַסֵּלֶת:

There are four types among those who sit before the sages: a sponge, a funnel, a strainer and a sieve. A sponge, soaks up everything; A funnel, takes in at one end and lets out at the other; A strainer, which lets out the wine and retains the lees; A sieve, which lets out the coarse meal and retains the choice flour.

כָּל אֲהָבָה שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּדָבָר, בָּטֵל דָּבָר,
 בָּטֵלָה אֲהָבָה. וְשֶׁאֵינָה תְּלוּיָה בְּדָבָר, אֵינָה
 בָּטֵלָה לְעוֹלָם. אִיזוֹ הִיא אֲהָבָה הַתְּלוּיָה
 בְּדָבָר, זֶה אֲהָבַת אֲמָנוֹן וְתָמָר. וְשֶׁאֵינָה תְּלוּיָה
 בְּדָבָר, זֶה אֲהָבַת דָּוִד וַיהוֹנָתָן:

All love that depends on a something, *when the thing ceases, the love ceases*; and *all love* that does not depend on anything, will never cease. What is an example of love that depended on a something? Such was the love of Amnon for Tamar. And what is an example of love that did not depend on anything? Such was the love of David and Jonathan.

כָּל מַחֲלָקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, סוּפָה
 לְהִתְקַיֵּם. וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵין סוּפָה
 לְהִתְקַיֵּם. אִיזוֹ הִיא מַחֲלָקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם,
 זֶה מַחֲלָקֶת הַלֵּל וְשַׁמַּי. וְשֶׁאֵינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, זֶה
 מַחֲלָקֶת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ:

Every dispute that is for the sake of Heaven, will in the end endure; But one that is not for the sake of Heaven, will not endure. Which is the controversy that is for the sake of Heaven? Such was the controversy of Hillel and Shammai. And which is the controversy that is not for the sake of Heaven? Such was the controversy of Korah and all his congregation.

יח כָּל הַמְּזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, אֵין חֵטָא בָּא עַל יָדוֹ.
 וְכָל הַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, אֵין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ
 לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מִשָּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים,
 זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר דְּבָרִים לֵג צְדָקָת ה'
 עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל. יִרְבְּעַם חֵטָא
 וְהִחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, חֵטָא הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ,
 שֶׁנֶּאֱמַר מַלְכִים א טו עַל חַטָּאוֹת יִרְבְּעַם בֶּן נִבְט אֲשֶׁר
 חֵטָא וְאֲשֶׁר הִחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל:

Whoever causes the multitudes to be righteous, sin will not occur on his account; And whoever causes the multitudes to sin, they do not give him the ability to repent. Moses was righteous and caused the multitudes to be righteous, *therefore* the righteousness of the multitudes is hung on him, as it is said, "He executed the Lord's righteousness and His decisions with Israel" *Deut. 33:21*. Jeroboam, sinned and caused the multitudes to sin, *therefore* the sin of the multitudes is hung on him, as it is said, "For the sins of Jeroboam which he sinned, and which he caused Israel to sin thereby" *I Kings 15:30*.

כָּל מִי שֵׁשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֵלֵלוּ.
 מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
 אַחֲרֵים, מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע. עֵין
 טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנֶפֶשׁ שְׂפָלָה, מִתְלַמִּידוֹ
 שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. עֵין רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה,
 וְנֶפֶשׁ רַחֲבָה, מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע. מֶה
 בֵּין תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידוֹ שֶׁל
 בְּלָעַם הָרָשָׁע. תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ,
 אוֹכְלִין בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחְלִין בָּעוֹלָם הַבֹּא,
 שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי ח לְהִנָּחִיל אֶהְיֶה יֵשׁ, וְאַצְרִיתֵיהֶם
 אֲמַלֵּא. אֲבָל תְּלַמִּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הָרָשָׁע
 יוֹרְשֵׁין גִּיהֶנֶם וְיוֹרְדִין לְבָאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר
 תְּהִלִּים נה וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לְבָאֵר שַׁחַת,
 אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם, וְאַנִּי
 אֶבְטַח בָּךְ:

Whoever possesses these three things, he is of the disciples of Abraham, our father; and *whoever* possesses three other things, he is of the disciples of Balaam, the wicked. A good eye, a humble spirit and a moderate appetite he is of the disciples of Abraham, our father. An evil eye, a haughty spirit and a limitless appetite he is of the disciples of Balaam, the wicked. What is the difference

between the disciples of Abraham, our father, and the disciples of Balaam, the wicked? The disciples of Abraham, our father, enjoy this world, and inherit the world to come, as it is said: "I will endow those who love me with substance, I will fill their treasuries" *Proverbs 8:21*. But the disciples of Balaam, the wicked, inherit gehinnom, and descend into the nethermost pit, as it is said: "For you, O God, will bring them down to the nethermost pit those murderous and treacherous men; they shall not live out half their days; but I trust in You" *Psalms 55:24*.

20 כ יהודה בן תימא אומר, יהוי עז כנמר, וקל
כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון
אביך שבשמים. הוא היה אומר, עז פנים
לגיהנם, ובשת פנים לגן עדן. יהי רצון
מלפניך יי אלהינו שתבנה עירך במהרה
בימינו ותן חלקנו בתורתך:

Judah ben Tema said: Be strong as a leopard, and swift as an eagle, and fleet as a gazelle, and brave as a lion, to do the will of your Father who is in heaven. He used to say: the arrogant is headed for Gehinnom and the blushing for the garden of Eden. May it be the will, O Lord our God, that your city be rebuilt speedily in our days and set our portion in the studying of your Torah.

כא הוא הָיָה אוֹמֵר, בֶּן חֲמִשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא, בֶּן
 עֶשְׂרִי לַמִּשְׁנָה, בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵי לַמִּצְוֹת, בֶּן חֲמִשׁ
 עֶשְׂרֵי לַתְּלִמוּד, בֶּן שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵי לַחֲפָה, בֶּן
 עֶשְׂרִים לְרֹדֶף, בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכַּת, בֶּן אַרְבָּעִים
 לַבִּינָה, בֶּן חֲמִשִּׁים לָעֵצָה, בֶּן שְׁשִׁים לְזִקְנָה, בֶּן
 שִׁבְעִים לְשִׁיבָה, בֶּן שְׁמֹנִים לְגְבוּרָה, בֶּן תְּשַׁעִּים
 לְשׁוֹיָה, בֶּן מֵאָה כְּאֵלוֹ מֵת וְעֹבֵר וּבָטֵל מִן
 הָעוֹלָם:

He used to say: At five years of age the study of Scripture; At ten the study of Mishnah; At thirteen subject to the commandments; At fifteen the study of Talmud; At eighteen the bridal canopy; At twenty for pursuit of *livelihood*; At thirty the peak of strength; At forty wisdom; At fifty able to give counsel; At sixty old age; At seventy fullness of years; At eighty the age of “strength”; At ninety a bent body; At one hundred, as good as dead and gone completely out of the world.

כב בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר, הִפֹּךְ בָּהּ וַהֲפֹךְ בָּהּ, וְכֻלָּא
 בָּהּ. וּבָהּ תִּחְזִי, וְסִיב וּבְלִיָּה בָּהּ, וּמִנָּה לֹא תִזְוַע,
 שְׂאִין לָךְ מִדָּה טוֹבָה הֵימָנָה:

Ben Bag Bag said: Turn it over, and *again* turn it over, for all is therein. And look into it; And become gray and old therein; And do not move away from it, for you have no better portion than it.

כג בֶּן הֵא הֵא אוֹמֵר, לְפֹיָם צַעֲרָא אַגְרָא:

Ben He He said: According to the labor is the reward.

۶

שָׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם¹ וּבְמִשְׁנָתָם:

רַבִּי מֵאִיר אָמַר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמָּה,
זוֹכָה לְדַבָּרִים הַרְבֵּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל
הָעוֹלָם כָּלוּ כְּדִי הוּא לוֹ. נִקְרָא רַע, אָהוּב,
אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׁמֵּחַ
אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׁמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וּמַלְבִּישָׁתוֹ
עֲנֻה וִירָאָה, וּמַכְשִׁירָתוֹ לְהִיּוֹת צַדִּיק וְחָסִיד
וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן, וּמַרְחֲקָתוֹ מִן הַחֵטָא, וּמַקְרִבָתוֹ
לְיָדֵי זְכוּת, וְנִהְיֶינּוּ מִמֶּנּוּ עֹצָה וְתוֹשִׁיָּה בִּינָה
וְגִבּוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי ח לִי עֹצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי
בִּינָה לִי גִבּוּרָה. וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמִמְשָׁלָה
וְחֻקּוֹר דִּין, וּמַגְלִין לוֹ רְזִי תּוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעֲיָן
הַמִּתְנַבֵּר וּכְנֶהֱרַ שְׁאִינוֹ פּוֹסֵק, וְהָיִי צָנוּעַ וְאֶרֶךְ
רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל עֲלָבוֹנוֹ, וּמַגִּדְלָתוֹ וּמַרְוֵמָתוֹ
עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים:

The sages taught in the language of the mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the

whole world. He is called beloved friend; one that loves God; one that loves humankind; one that gladdens God; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and reverence, and equips him to be righteous, pious, upright and trustworthy; it keeps him far from sin, and brings him near to merit. And people benefit from his counsel, sound knowledge, understanding and strength, as it is said, "Counsel is mine and sound wisdom; I am understanding, strength is mine" *Proverbs 8:14*. And it bestows upon him royalty, dominion, and acuteness in judgment. To him are revealed the secrets of the Torah, and he is made as an ever-flowing spring, and like a stream that never ceases. And he becomes modest, long-suffering and forgiving of insult. And it magnifies him and exalts him over everything.

ב אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בַּת קוֹל²
 יוֹצֵאת מִהַר חוֹרֵב וּמִכְרֹזֶת וְאוֹמֶרֶת, אוֹי לָהֶם
 לַבְּרִיּוֹת מֵעֲלִבּוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה. שְׂכָל מִי שֶׁאֵינוֹ
 עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נָזוּף, שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי יֵא נָזָם
 זֶהָב בְּאַף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסָרֶת טָעַם. וְאוֹמַר
 שְׁמוֹת לֵב וְהִלָּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב
 מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלָּחַת, אֵל
 תִּקְרָא חֲרוּת אֶלָּא חֲרוּת, שֶׁאֵין לָךְ בֶּן חוֹרִין
 אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתִלְמוּד תּוֹרָה. וְכָל מִי
 שֶׁעוֹסֵק בְּתִלְמוּד תּוֹרָה הֵרִי זֶה מִתְעַלָּה,
 שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר כֹּא וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל
 בָּמוֹת:

Rabbi Joshua ben Levi said: every day a bat kol *a heavenly voice* goes forth from Mount Horeb and makes proclamation and says: “Woe unto humankind for their contempt towards the Torah”, for whoever does not occupy himself with the study of Torah is called, nazuf (the rebuked. As it is said, “Like a gold ring in the snout of a pig is a beautiful woman bereft of sense” *Proverbs 11:22*. And it says, “And the tablets were the work of God, and the writing was the writing of God, graven upon the tablets” *Exodus 32:16*. Read not haruth [‘graven’] but heruth [‘freedom’]. For there is no free man but one that occupies himself with the study of the Torah. And whoever regularly occupies himself with the study of the Torah he is surely exalted, as it is said, “And from Mattanah to Nahaliel; and Nahaliel to Bamoth” *Numbers 21:19*.

הַלּוֹמֵד מִחֵבֶרֶו פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הֵלְכָה אַחַת אוֹ
פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת,
צָרִיךְ לְנִהוּג בּוֹ כְבוֹד, שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּדוֹד מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתֶּפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים
בְּלָבָד, קָרָאוּ רַבּוֹ אֱלוֹפּוֹ וּמִידְעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר תַּהֲלִים
נָה וְאַתָּה אֲנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אֱלוֹפִי וּמִידְעִי. וְהֵלֵךְ
דְּבָרִים קָל וְחֲמֹר, וּמָה דּוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא
לָמַד מֵאַחִיתֶּפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלָבָד קָרָאוּ
רַבּוֹ אֱלוֹפּוֹ וּמִידְעוֹ, הַלּוֹמֵד מִחֵבֶרֶו פֶּרֶק אֶחָד
אוֹ הֵלְכָה אַחַת אוֹ פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד
אוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה
שֶׁצָּרִיךְ לְנִהוּג בּוֹ כְבוֹד. וְאִין כְּבוֹד אֶלָּא
תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי ג כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ, מִשְׁלִי
כח וְתַמִּימִים יִנְחָלוּ טוֹב, וְאִין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה,
שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי ד כי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי
אֶל תַּעֲזֹבוּ:

One who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, is obligated to treat him with honor; for so we find with David, king of Israel, who learned from Ahitophel no more than two

things, yet called him his master, his guide and his beloved friend, as it is said, “But it was you, a man mine equal, my guide and my beloved friend” *Psalms 55:14*. Is this not *an instance of the argument* “from the less to the greater” *kal vehomer*? If David, king of Israel who learned from Ahitophel no more than two things, nevertheless called him his master, his guide and his beloved friend; then in the case of one who learns from his fellow one chapter, or one halakhah, or one verse, or one word, or even one letter, all the more so he is under obligation to treat him with honor. And “honor” means nothing but Torah, as it is said, “It is honor that sages inherit” *Proverbs 3:35*. “And the perfect shall inherit good” *Proverbs 28:10*, and “good” means nothing but Torah, as it is said, “For I give you good instruction; do not forsake my Torah” *Proverbs 4:2*.

ד כִּךְ הִיא דִּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, פֶּת בְּמִלָּח תֹּאכֹל,
וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה, וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן, וְחַיִּי
צֶעֶר תִּחְיֶיהָ, וּבִתּוֹרָה אֶתָּה עֲמִל, אִם אֶתָּה עֹשֶׂה
כֵּן, תִּהְיֶה קַיָּה אֲשֶׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ. אֲשֶׁרֶיךָ בְּעוֹלָם
הִזֵּה וְטוֹב לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא:

Such is the way of a life of Torah: you shall eat bread with salt, and rationed water shall you drink; you shall sleep on the ground, your life will be one of privation, and in Torah shall you labor. If you do this, “Happy shall you be and it shall be good for you” *Psalms 128:2*: “Happy shall you be” in this world, “and it shall be good for you” in the world to come.

ה אל תִּבְקֹשׁ גְּדֻלָּה לְעַצְמְךָ, וְאַל תַּחְמֹד כְּבוֹד,
 יוֹתֵר מִלְּמוֹדֶךָ עֲשֵׂה, וְאַל תִּתְאַוֶּה לְשִׁלְחָנָם שֶׁל
 מְלָכִים, שֶׁשִּׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשִּׁלְחָנָם, וְכִתְרְךָ גָּדוֹל
 מִכִּתְרָם, וְנֶאֱמָן הוּא בֶּעַל מְלָאכָתְךָ שִׁישְׁלָם לְךָ
 שֶׁכֶר פְּעֻלָּתְךָ:

Do not seek greatness for yourself, and do not covet honor. Practice more than you learn. Do not yearn for the table of kings, for your table is greater than their table, and your crown is greater than their crown, and faithful is your employer to pay you the reward of your labor.

וְדוֹלָה תּוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכֹּהֲנָה וּמִן הַמַּלְכוּת,
 שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנִית בְּשָׁלָשִׁים מַעֲלוֹת, וְהַכֹּהֲנָה
 בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבַּע, וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים
 וּשְׁמֹנֶה דְּבָרִים. וְאֵלּוּ הֵן, בְּתִלְמוּד, בְּשִׁמְיעַת
 הָאָזֶן, בְּעֵרִיכַת שְׁפָתַיִם, בְּבִינַת הַלֵּב, בְּשִׁכְלוֹת
 הַלֵּב, בְּאִמָּה, בְּיִרְאָה, בְּעֲנָוָה, בְּשִׁמְחָה,
 בְּטַהֲרָה, בְּשִׁמוּשׁ חֲכָמִים, בְּדִקְדּוּק חֲבָרִים,
 וּבְפִלְפּוּל הַתְּלִמִּידִים, בְּיִשׁוּב, בְּמִקְרָא,
 בְּמִשְׁנָה, בְּמַעֲוֵט סְחוּרָה, בְּמַעֲוֵט דֶּרֶךְ אֶרֶץ,
 בְּמַעֲוֵט תַּעֲנוּג, בְּמַעֲוֵט שִׁנָּה, בְּמַעֲוֵט שִׁיחָה,
 בְּמַעֲוֵט שְׁחוּק, בְּאַרְךְ אַפִּים, בְּלֵב טוֹב, בְּאַמוּנַת
 חֲכָמִים, וּבְקִבְלַת הַיְסוּרִין, הַמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ,
 וְהַשְׂמִיחַ בְּחִלְקוֹ, וְהָעוֹשֶׂה סִיג לְדַבָּרָיו, וְאֵינוֹ
 מַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ, אָהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם,
 אוֹהֵב אֶת הַחֲבֵרִיּוֹת, אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת, אוֹהֵב
 אֶת הַמִּישָׁרִים, אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת, מִתְרַחֵק מִן
 הַכָּבוֹד, וְלֹא מִגִּיס לִבּוֹ בְּתִלְמוּדוֹ, וְאֵינוֹ שֹׂמֵחַ
 בְּהוֹרָאָה, נוֹשֵׂא בְעַל עַם חֲבֵרוֹ, מַכְרִיעוֹ לְכַף

זְכוּת, מַעֲמִידוֹ עַל הָאֲמִתּוֹ, וּמַעֲמִידוֹ עַל הַשָּׁלוֹם,
מְתִישֵׁב לְבוֹ בְּתִלְמוּדוֹ, שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב, שׁוֹמֵעַ
וּמוֹסִיף, הַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לִלְמֹד וְהַלּוֹמֵד עַל
מִנַּת לַעֲשׂוֹת, הַמַּחֲכִים אֶת רַבּוֹ, וְהַמְּכַוֵּן אֶת
שְׂמוּעָתוֹ, וְהַאֲוִיֵּר דְּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, הֵא לָמִידָה
שְׁכָל הַאֲוִיֵּר דְּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מִבִּיא גְּאֻלָּה
לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר אֶסְתֵּר בַּת אֲסָתָר לַמֶּלֶךְ
בְּשֵׁם מֶרְדֳּכָי:

Greater is learning Torah than the priesthood and than royalty, for royalty is acquired by thirty stages, and the priesthood by twenty-four, but the Torah by forty-eight things. By study, Attentive listening, Proper speech, By an understanding heart, By an intelligent heart, By awe, By fear, By humility, By joy, By attending to the sages, By critical give and take with friends, By fine argumentation with disciples, By clear thinking, By study of Scripture, By study of mishnah, By a minimum of sleep, By a minimum of chatter, By a minimum of pleasure, By a minimum of frivolity, By a minimum of preoccupation with worldly matters, By long-suffering, By generosity, By faith in the sages, By acceptance of suffering. *Learning of Torah is also acquired by one* Who recognizes his place, Who rejoices in his portion, Who makes a fence about his words, Who takes no credit for himself, Who is loved, Who loves God, Who loves *his fellow* creatures, Who loves righteous ways, Who loves reproof, Who loves uprightness, Who keeps himself far from honors, Who does not let his heart become swelled on account of his learning, Who does not delight in giving legal decisions, Who shares in the bearing of a burden with his colleague, Who judges with the scales weighted in his favor, Who leads him on to truth, Who leads him on to peace, Who composes himself at his study, Who asks and answers, Who listens *to others*, and *himself* adds *to his knowledge*, Who learns in order to teach, Who learns in order to practice, Who

makes his teacher wiser, Who is exact in what he has learned, And who says a thing in the name of him who said it. Thus you have learned: everyone who says a thing in the name of him who said it, brings deliverance into the world, as it is said: “And Esther told the king in Mordecai’s name” *Esther 2:22*.

גְּדוֹלָה תוֹרָה שֶׁהִיא נֹתֶנֶת חַיִּים לְעֹשֶׂיהָ
 בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלֵי ז' כִּי
 חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם וּלְכֹל בָּשָׂרוֹ מֵרַפָּא.
 וְאוֹמֵר שֵׁם ג' רַפָּאוֹת תִּהְיֶה לְשָׂרְךָ וְשִׁקּוֹי
 לְעֲצָמוֹתֶיךָ. וְאוֹמֵר שֵׁם ג' עֵץ חַיִּים הִיא
 לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתִמְכֶּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. וְאוֹמֵר שֵׁם א' כִּי
 לִוִּית חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וְעֵנְקִים לְגִרְגְּרֹתֶיךָ.
 וְאוֹמֵר שֵׁם ז' תִּתֵּן לְרֹאשֶׁךָ לִוִּית חֵן עֲטָרַת
 תְּפָאֶרֶת תִּמְגְּנֶךָ. וְאוֹמֵר שֵׁם ט' כִּי בִי יִרְבוּ יָמֶיךָ
 וְיוֹסִיפוּ לָךְ שָׁנוֹת חַיִּים. וְאוֹמֵר שֵׁם ג' אֶרֶךְ יָמִים
 בִּימִינָהּ בְּשִׁמְאוֹלָהּ עֲשֹׂר וְכָבוֹד. וְאוֹמֵר שֵׁם כִּי
 אֶרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ.
 וְאוֹמֵר שֵׁם דְּרָכֶיךָ דְּרָכֶי נָעִם וְכֹל נְתִיבוֹתֶיךָ
 שָׁלוֹם:

Great is Torah for it gives life to those that practice it, in this world, and in the world to come, As it is said: "For they are life unto those that find them, and health to all their flesh" *Proverbs 4:22*, And it says: "It will be a cure for your navel and marrow for your bones" *ibid. 3:8* And it says: "She is a tree of life to those that grasp her, and whoever holds onto her is happy" *ibid. 3:18*, And it says: "For they are a graceful wreath upon your head, a necklace about your throat" *ibid. 1:9*, And it says: "She will adorn your head with a graceful wreath; crown you with a glorious diadem" *ibid. 4:9* And it says: "In her right hand is

length of days, in her left riches and honor” (ibid. 3:1, And it says: “For they will bestow on you length of days, years of life and peace” *ibid.* 3:2.

ח רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן
 יוֹחַאי אוֹמֵר, הַנּוֹי וְהַכֹּחַ וְהָעֹשֶׁר וְהַכְּבוֹד
 וְהַחֲכָמָה וְהַזְקָנָה וְהַשִּׁיבָה וְהַבָּנִים, נֶאֱמָר
 לַצַּדִּיקִים וְנֶאֱמָר לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר שֵׁם טז עֵטְרַת
 תְּפִאֲרַת שִׁיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמְצֵא. וְאוֹמֵר שֵׁם
 כ תְּפִאֲרַת בַּחֲוָרִים כֹּחַם וְהִדָּר זְקֵנִים שִׁיבָה.
 וְאוֹמֵר שֵׁם יז עֵטְרַת חֲכָמִים עֶשְׂרָם. וְאוֹמֵר שֵׁם יז
 עֵטְרַת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתְּפִאֲרַת בָּנִים אֲבוֹתָם.
 וְאוֹמֵר יֵשׁוּעָה כד וְחִפְרָה הַלְּבָנָה וּבֹשֶׁת הַחֲמָה,
 כִּי מֶלֶךְ ה' צָבָאוֹת בָּהֶר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם וְנִגְדָה
 זְקֵנָיו כְּבוֹד. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מִנְסִיָּא אוֹמֵר, אֱלֹהֵי
 שִׁבְעַת מַדּוֹת שְׁמָנוּ חֲכָמִים לַצַּדִּיקִים, כָּלָם
 נִתְקַיְּמוּ בְּרַבִּי וּבְבָנָיו:

Rabbi Shimon ben Menasya said in the name of Rabbi Shimon ben Yohai: Beauty, strength, riches, honor, wisdom, *old age*, gray hair, and children are becoming to the righteous, and becoming to the world, As it is said: "Gray hair is a crown of glory *beauty*; it is attained by way of righteousness" *Proverbs 16:31*, And it says: "The ornament of the wise is their wealth" *ibid. 14:24*, And it says: "The glory of youths is their strength; and the beauty of old men is their gray hair" *ibid. 20:29*, And it says: "Grandchildren are the glory of their elders, and the glory of children is their parents" *ibid. 17:6*, And it says: "Then the moon shall be ashamed, and the sun shall be abashed. For the Lord of Hosts will reign on Mount Zion and in Jerusalem, and God's Honor will be revealed to his

elders” *Isaiah* 24:23. Rabbi Shimon ben Menasya said: these seven qualities, which the sages have listed *as becoming* to the righteous, were all of them fulfilled in Rabbi and his sons.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן קִסְמָא, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי
 מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָנַע בִּי אָדָם אֶחָד, וְנָתַן לִי
 שָׁלוֹם, וְהִחְזִירָתִי לוֹ שָׁלוֹם. אָמַר לִי, רַבִּי,
 מֵאִיזָה מָקוֹם אַתָּה. אָמַרְתִּי לוֹ, מֵעִיר גְּדוּלָּה
 שֶׁל חֲכָמִים וְשֶׁל סוֹפְרִים אָנִי. אָמַר לִי, רַבִּי,
 רְצוֹנָךְ שֶׁתִּדּוֹר עִמָּנוּ בְּמִקְוֵמָנוּ, וְאַנִּי אֶתֵּן לָךְ
 אֶלֶף אֲלָפִים דִּינָרֵי זָהָב וְאַבְנִים טוֹבוֹת
 וּמִרְגְּלִיּוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי, אִם אַתָּה נוֹתֵן לִי
 כָּל כֶּסֶף וְזָהָב וְאַבְנִים טוֹבוֹת וּמִרְגְּלִיּוֹת
 שֶׁבְּעוֹלָם, אֵינִי דָר אֶלָּא בְּמִקְוֵם תּוֹרָה. וְלֹא
 עוֹד, אֶלָּא שֶׁבִשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלֻוִּין
 לוֹ לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת
 וּמִרְגְּלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִבָּד,
 שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁלִי בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָה אִתָּךְ, בְּשִׁכְבְּךָ
 תִּשְׁמַר עָלֶיךָ, וְהִקִּיצוֹתָ הִיא תִּשְׁיָחֶךָ.
 בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָה אִתָּךְ, בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּשִׁכְבְּךָ
 תִּשְׁמַר עָלֶיךָ, בִּקְבָר, וְהִקִּיצוֹתָ הִיא תִּשְׁיָחֶךָ,
 לְעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי

דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל תְּהִלִּים קִיט, טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ
מֵאֲלֵפֵי זָהָב וְכֶסֶף. וְאֹמַר חֲגִיב לִי הַכֶּסֶף וְלִי
הַזָּהָב אֶמַר ה' צְבָאוֹת:

Rabbi Yose ben Kisma said: Once I was walking by the way when a man met me, and greeted me and I greeted him. He said to me, “Rabbi, where are you from?” I said to him, “I am from a great city of sages and scribes”. He said to me, “Rabbi, would you consider living with us in our place? I would give you a thousand thousand denarii of gold, and precious stones and pearls.” I said to him: “My son, even if you were to give me all the silver and gold, precious stones and pearls that are in the world, I would not dwell anywhere except in a place of Torah; for when a man passes away there accompany him neither gold nor silver, nor precious stones nor pearls, but Torah and good deeds alone, as it is said, “When you walk it will lead you. When you lie down it will watch over you; and when you are awake it will talk with you” *Proverbs 6:22*. “When you walk it will lead you” in this world. “When you lie down it will watch over you” in the grave; “And when you are awake it will talk with you” in the world to come. And thus it is written in the book of Psalms by David, king of Israel, “I prefer the teaching You proclaimed to thousands of pieces of gold and silver” *Psalms 119:72*, And it says: “Mine is the silver, and mine the gold, says the Lord of Hosts” *Haggai 2:8*.

חֲמֹשֶׁה קִנְיָנִים קָנָה לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵלֹהֵי הַן, תּוֹרַת קִנְיָן אֶחָד, שָׁמַיִם
 וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד, אֲבִרָתָם קִנְיָן אֶחָד, יִשְׂרָאֵל
 קִנְיָן אֶחָד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד. תּוֹרַת מִנְיָן,
 דְּכָתִיב מִשְׁלֵי ח, ה' קָנָנִי רִאשִׁית דְּרִכּוֹ קָדָם
 מִפְּעֻלָּיו מֵאֵז. שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן,
 דְּכָתִיב יִשְׁעִיָּה סו, כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי
 וְהָאָרֶץ הֶדֶם רַגְלִי אֵי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי
 וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי, וְאוֹמֵר תְּהִלִּים קד מָה רַבּוֹ
 מַעֲשֵׂיָּהּ ה' כָּלָם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ
 קִנְיָנָהּ. אֲבִרָתָם קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן, דְּכָתִיב בְּרִאשִׁית יד,
 וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל עֲלִיוֹן קָנָה
 שָׁמַיִם וָאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן, דְּכָתִיב
 שְׁמוֹת טו, עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנְיָתָ,
 וְאוֹמֵר תְּהִלִּים טז לְקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה
 וְאֲדִירֵי כָּל חִפְצֵי בָם. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד
 מִנְיָן, דְּכָתִיב שְׁמוֹת טו, מָכוֹן לְשִׁבְתָּךְ פָּעִלְתָּ ה'

מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנֵנוּ יְדִידָהּ. וְאוֹמֵר תְּהִלִּים עַח וַיְבִיֵּאֵם אֵל גְּבוּל קְדָשׁוֹ הָר זֶה קִנְיָתָהּ יְמִינוֹ:

Five possessions did the Holy Blessed One, set aside as his own in this world, and these are they: The Torah, one possession; Heaven and earth, another possession; Abraham, another possession; Israel, another possession; The Temple, another possession. 1a) The Torah is one possession. From where do we know this? Since it is written, “The Lord possessed (usually translated as ‘created’) me at the beginning of his course, at the first of His works of old” *Proverbs 8:22*. , 2a) Heaven and earth, another possession. From where do we know this? Since it is said: “Thus said the Lord: The heaven is My throne and the earth is My footstool; Where could you build a house for Me, What place could serve as My abode? *Isaiah 66:1* And it says: “How many are the things You have made, O Lord; You have made them all with wisdom; the earth is full of Your possessions” *Psalms 104:24*. 3a) Abraham is another possession. From where do we know this? Since it is written: “He blessed him, saying, “Blessed by Abram of God Most High, Possessor of heaven and earth” *Genesis 15:19*. 4a) Israel is another possession. From where do we know this? Since it is written: “Till Your people cross over, O Lord, Till Your people whom You have possessed” *Exodus 15:16*. And it says: “As to the holy and mighty ones that are in the land, my whole desire *possession* is in them” *Psalms 16:3*. 5a) The Temple is another possession. From where do we know this? Since it is said: “The sanctuary, O lord, which your hands have established” (*Exodus 15:17*”, And it says: “And He brought them to His holy realm, to the mountain, which His right hand had possessed” *Psalms 78:54*.

11 יא כָּל מֵה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא

בָּרָאוֹ אֶלָּא לְכְבוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁעִיה מִג, כָּל

הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלְכְבוֹדִי בִּרְאֵתִיו יִצְרָתִיו אֶף
עָשִׂיתִיו, וְאוֹמֵר שְׁמוֹת טו, יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עַקְשִׁיא אוֹמֵר, רָצָה הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה
לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁעִיה מִב ה' חֲפִץ
לְמַעַן צְדָקוֹ יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

Whatever the Holy Blessed One created in His world, he created only for His glory, as it is said: “All who are linked to My name, whom I have created, formed and made for My glory” *Isaiah 43:7*, And it says: “The Lord shall reign for ever and ever” *Exodus 15:18*.

Said Rabbi Hananiah ben Akashya: It pleased the Holy Blessed One to grant merit to Israel, that is why He gave them Torah and commandments in abundance, as it is said, “The Lord was pleased for His righteousness, to make Torah great and glorious” *Isaiah 42:21*.